

Centrum Inicjatyw Lokalnych

RAPORT

Aktywność społeczna w powiatach
zawierciańskim i myszkowskim

badania organizacji pozarządowych w roku

2012

Remigiusz Okraska

Współpraca: Paulina Markiewicz, Joanna Walczak

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA W POWIATACH ZAWIERCIAŃSKIM I MYSZKOWSKIM

**Raport z badań organizacji pozarządowych
w latach 2011-2012**

Zawiercie 2012

Wydawca:
Centrum Inicjatyw Lokalnych

ul. Wierzbowa 16/18
42-400 Zawiercie
Biuro: ul. Senatorska 14, Zawiercie
tel. /032/ 67 02 014
cil@cil.org.pl
www.cil.org.pl

Jesteśmy Organizacją Pożytku Publicznego
Przeznacz nam 1% podatku
KRS 0000 215 720

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Od wydawcy

Szanowni Czytelnicy!

Oddajemy w Wasze ręce raport prezentujący wyniki pierwszych profesjonalnych badań organizacji pozarządowych z terenu powiatów zawierciańskiego i myszkowskiego. Centrum Inicjatyw Lokalnych przeprowadziło te badania w ramach projektu „Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, a przyznanego naszej organizacji przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Partnerem projektu było Starostwo Powiatowe w Zawierciu.

Niniejsza publikacja zawiera omówienie badań przeprowadzonych wśród lokalnych organizacji społecznych w latach 2011-2012. Są one pierwszą tak szeroko zakrojoną próbą poznania atutów, problemów, oczekiwań, planów i kondycji organizacji pozarządowych z naszego regionu. Tego rodzaju badania są rzadkością w skali kraju – zazwyczaj analizowana jest kondycja organizacji z całego kraju, województwa czy według specjalizacji organizacji pozarządowych, natomiast niewiele powstało dotychczas szczegółowych opracowań poświęconych aktywności w skali lokalnej. Cieszymy się, że powiaty zawierciański i myszkowski mogą od teraz pochwalić się takim raportem.

Organizacje pozarządowe pełnią bardzo ważną, choć nie zawsze dostrzeganą i docenianą rolę. Dzieje się tak zarówno w całym kraju, jak również w naszym regionie. Robią one setki ważnych rzeczy: pomagają różnym grupom społecznym, działają na rzecz polepszenia jakości życia mieszkańców, dbają o atrakcje kulturalne czy sportowe, skupiają pasjonatów i ludzi aktywnych. Często podejmują inicjatywy, na które sił, pomysłów czy środków brakuje instytucjom państwowym, samorządom lokalnym, prywatnym przedsiębiorcom czy pojedynczym osobom. Tworzą to, co fachowo nazywa się tkanką społeczną. Bez nich życie publiczne byłoby uboższe i mniej ciekawe.

Jednak często ci, którzy podejmują działania korzystne dla nas wszystkich, pozostają w cieniu. Niewiele wie o nich opinia publiczna, a same organizacje pozarządowe często nie mają świadomości tego, co dzieje się w podobnych podmiotach. Wierzmy, że prezentowany raport zmieni to przynajmniej częściowo. Gromadzi on wyniki badań, w których wzięło udział aż 100 organizacji pozarządowych, czyli znaczna część działających na terenie obu powiatów. Teraz wszyscy mogą dowiedzieć się o ich sukcesach, problemach i planach, a także o tym, co wprost wynika z badań: że lokalni społecznicy radzą sobie coraz lepiej i mimo trudności rozwijają działalność. To dobra wiadomość dla nas wszystkich.

Zapraszam do lektury!

Paweł Abucki
wiceprezes Centrum Inicjatyw Lokalnych
koordynator projektu „Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych”

Wstęp

Raport prezentuje i omawia wyniki badań przeprowadzonych wśród organizacji pozarządowych (NGO) z powiatów zawierciańskiego i myszkowskiego w latach 2011-2012. Badania te zostały zrealizowane przez zawierciańskie Centrum Inicjatyw Lokalnych (CIL) w ramach projektu „Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych”. Inkubator działa od 1 stycznia 2011 r. Inicjatywa skierowana jest do NGO z terenu powiatów zawierciańskiego i myszkowskiego, a jej celem jest poprawa funkcjonowania i podniesienie potencjału organizacji działających na obszarze obu powiatów. Inkubator świadczy organizacjom pozarządowym bezpłatne doradztwo oraz usługi techniczne, organizacyjne, w zakresie księgowości itp. Wspiera także osoby i grupy zainteresowane powołaniem nowych inicjatyw społecznych. Ze wsparcia Inkubatora skorzystała duża ilość organizacji, mających przeróżne cele i zadania statutowe, a sam Inkubator jest jedyną na terenie obu powiatów placówką, gdzie przedstawiciele istniejących i tworzonych NGO mogą uzyskać pomoc i wsparcie tego rodzaju.

Jednym z elementów działań Inkubatora w ramach realizowanego projektu była analiza kondycji organizacji pozarządowych w obu powiatach. Aby wsparcie świadczone przez Inkubator było skuteczne, należało dobrze rozpoznać potrzeby sektora pozarządowego na tym obszarze. Dlatego w ramach prowadzenia Inkubatora zaplanowano profesjonalne badania socjologiczne, mające pomóc lepiej poznać lokalny „trzeci sektor” – jego potencjał, kondycję i możliwości rozwoju. Przewidziano dwukrotne badania – wstępne (zrealizowano je w I kwartale 2011 r.) oraz końcowe (przeprowadzone w II półroczu 2012 r.). Wyniki uzyskane w ramach pierwszych badań zebrano i poddano analizie w raporcie roboczym, który powstał latem 2011 r. w wersji elektronicznej. Został on przekazany wszystkim organizacjom społecznym znanym wydawcy (oczywiście również tym, który wzięły udział w badaniu), lokalnym instytucjom współpracującym z NGO oraz mediom z regionu. Niniejsza publikacja poświęcona jest natomiast prezentacji i analizie obu badań oraz porównaniu ich wyników.

Prowadzone badania miały charakter prekursorski. W powiatach zawierciańskim i myszkowskim niemal nie prowadzono dotychczas analiz sektora NGO. Jedyną tego rodzaju inicjatywą były do tej pory badania przeprowadzone przez Centrum Inicjatyw Lokalnych w roku 2008. Ich wyniki omówiono w publikacji „Informator – organizacje pozarządowe w powiecie zawierciańskim 2008” (CIL, Zawiercie 2008). Jednak ówczesne badania odnosiły się jedynie do terenu powiatu zawierciańskiego (nie obejmowały pow. myszkowskiego), a na rozesłaną wtedy stosunkowo krótką ankietę odpowiedziało zaledwie 19 organizacji. Od tamtej pory minęło również kilka lat, co stanowi okres dość długi w kontekście dynamicznie zachodzących przeobrażeń. Badania zaprezentowane w niniejszym raporcie stanowią zatem pierwszą całościową analizę sektora NGO w powiatach zawierciańskim i myszkowskim, obejmującą znaczny odsetek istniejących na tym terenie organizacji społecznych wedle stanu na II połowę roku 2012.

Pozwoliły one zgromadzić wiele ważnych informacji, ocenić kondycję NGO, zdiagnozować zachodzące w nim trendy, a także wysnuć wnioski dotyczące przyszłości tego sektora w skali lokalnej. Uzyskane informacje i wyniki statystyczne stanowią cenne źródło informacji nie tylko dla podmiotu organizującego badania, ale również dla samych organizacji (niekoniecznie jedynie takich, które brały udział w badaniach), dla lokalnych decydentów i instytucji, a także dla tych mieszkańców regionu, którzy są zainteresowani lokalnym życiem społecznym i jego ważnymi uczestnikami, jakimi są organizacje pozarządowe.

Zakres i metody badań

Badania zrealizowane w ramach „Zawierciańskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych” dotyczyły w sumie 100 podmiotów z powiatów zawierciańskiego i myszkowskiego. Liczba 100 organizacji została założona na etapie tworzenia koncepcji projektu. Zespół przygotowujący projekt uznał, że dopiero pozyskanie wypełnionych ankiet od takiej ilości organizacji pozwoli stworzyć stosunkowo pełny obraz kondycji organizacji pozarządowych. Oznacza to, że w badaniach wzięły udział znaczny odsetek NGO działających na terenie obu powiatów.

W momencie rozpoczęcia badań w powiecie zawierciańskim – zgodnie z danymi Starostwa Powiatowego – siedzibę na tym terenie miały 234 stowarzyszenia i fundacje. Z kolei na terenie powiatu myszkowskiego, zgodnie z ewidencją portalu ngo.pl, siedzibę posiadało wówczas 171 stowarzyszeń i fundacji. Badaniami prowadzonymi w ramach Zawierciańskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych objęto zatem niemal co czwartą z organizacji pozarządowych działających na tym obszarze. Tak duża próba badawcza pozwala rzetelnie ocenić analizowane zjawisko.

Organizacje wytypowano następująco: w I kwartale roku 2011 do 416 organizacji z terenu obu powiatów (czyli wszystkich, które znał organizator badań i posiadał ich dane teleadresowe) wysłano listy z prośbą o wypełnienie ankiety. Część adresatów odesłała ankiety – było to ok. 50% organizacji, od których zgromadzono dane ankietowe. Pozostałe ankiety organizacje wypełniły podczas wizyty ankietera – ich doboru dokonano na podstawie analizy aktywności organizacji oraz uwzględniając zróżnicowanie tematyczne (cele statutowe i formy działań) i terytorialnego.

Wszystkie wytypowane 100 inicjatyw objęto badaniem ankietowym. Dodatkowo 30 spośród nich objęto badaniem w postaci standaryzowanego wywiadu tematycznego, pozwalającego uzyskać szerszą i pogłębioną wiedzę o rozmaitych aspektach działalności tych inicjatyw. Wywiady posłużyły jednak głównie do lepszego rozpoznania kondycji i potrzeb części organizacji korzystających ze wsparcia Zawierciańskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych, gdyż zarówno ich forma (zapis obszernych rozmów dotyczących danej organizacji), jak i ograniczenia techniczne, polegające na możliwości przeprowadzenia w ramach projektu jedynie 30 wywiadów (niespełna 1/3 liczby NGO objętych badaniami ankietowymi) sprawiły, że uzyskane informacje nie stanowią tak precyzyjnego materiału porównawczego, jak dane zebrane przy pomocy ankiet, lecz jedynie uzupełniają zgromadzoną wiedzę. Badania oparto na profesjonalnej metodologii socjologicznej i narzędziach badawczych – dla badań ilościowych był to kwestionariusz ankiety, dla badań jakościowych natomiast scenariusz wywiadu oraz matryca kodowa wraz z kluczem kodowym. Prowadzone badania skoncentrowały się na następujących aspektach:

- zakres działalności (poziom aktywności i obszary, zasięg działań)
- rodzaje usług (przeważające typy aktywności)
- finanse (budżet) oraz pozyskiwanie środków na działalność
- członkostwo/pracownicy
- Zaplecze sprzętowe/biurowe
- współpraca instytucjonalna (z samorządem, przedsiębiorcami, innymi organizacjami itp.)
- wsparcie zewnętrzne (jego poziom/wysokość, obszary i dziedziny wsparcia, zasady i częstotliwość wsparcia, od kogo pochodzi)
- potrzeby, m.in. szkoleniowe, doradcze itp.
- trudności/problemy w prowadzeniu działalności

Kwestie te poddano rozpoznaniu w obu badaniach z lat 2011 i 2012. Dodatkowo w roku 2012 zapytano ankietowane organizacje o ewentualne zmiany, jakie dokonały się w ciągu roku i o ocenę swojej kondycji po upływie takiego czasu. Celem tego zabiegu było uchwycenie zmian w czasie i prześledzenie przeobrażeń zachodzących w działaniach organizacji zarówno wskutek wsparcia ich przez Inkubator, jak i z powodu czynników zewnętrznych. W ciągu roku, który upłynął między pierwszymi a drugimi badaniami ankietowymi dokonała się także zmiana w wybranej grupie NGO.

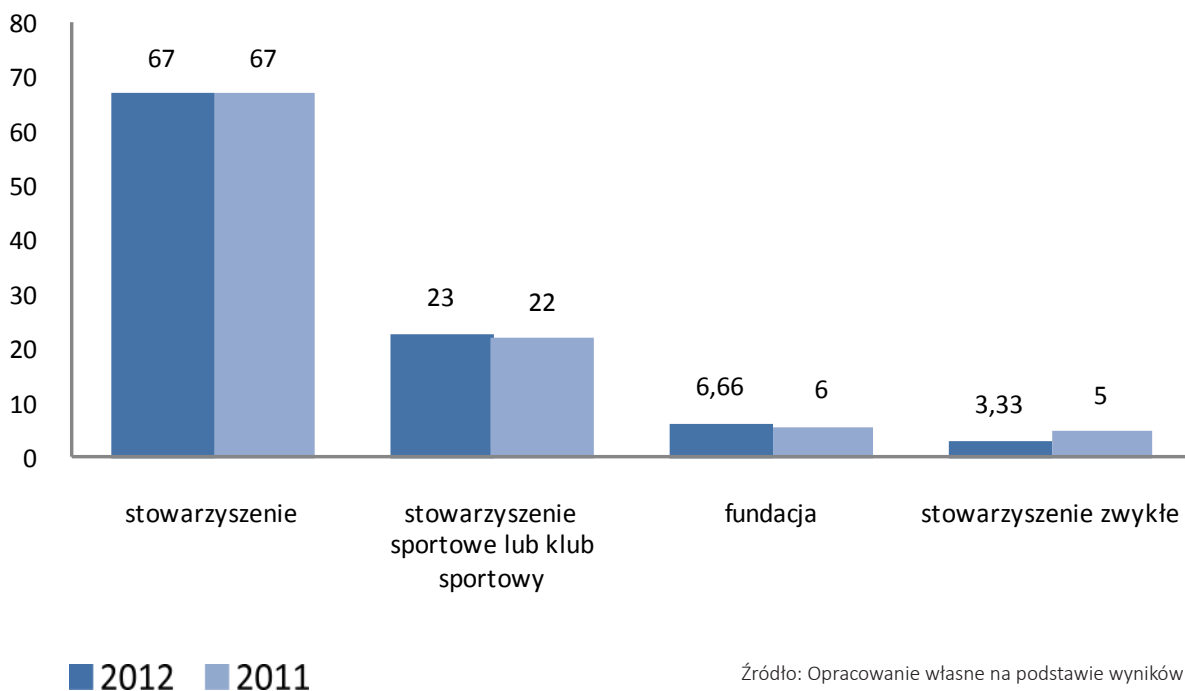
O ile w pierwszym badaniu wzięło udział 100 wówczas działających organizacji, o tyle w trakcie drugich badań dwie z tych organizacji kończyły działalność. Stowarzyszenie Kobiet w Pradłach „Iskra” było już wówczas w trakcie likwidacji, natomiast Koło Polskiego Związku Wędkarskiego nr 73 przy Odlewni Żeliwa w Zawierciu zostało wcielone/połączone z Kołem PZW nr 66 w Zawierciu. Te dwie organizacje również objęto ponownymi badaniami dla celów dokumentacyjnych, jednak w zaprezentowanych w dalszej części raportu wynikach statystycznych nie zostały one już ujęte z uwagi na to, że część pytań w ankiecie dotyczy sytuacji bieżącej oraz planów na przyszłość, zatem obszarów tematycznych, które nie dotyczą już ww. organizacji. Zaprezentowano więc wyniki jedynie w ujęciu procentowym, gdyż porównanie liczbowe byłoby nieprecyzyjne.

Aby właściwie rozumieć poniższą prezentację wyników badań statystycznych i ich nierzadko znaczne zróżnicowanie w kwestii zgromadzonych wyników (jak choćby wysokość funduszy, jakimi dysponują, albo zasięg terytorialny prowadzonej działalności), konieczne jest zwrócenie uwagi na dużą różnorodność tej grupy. Organizacje, które wzięły udział w badaniach mają zróżnicowaną formułę organizacyjną i zakres działań – znajdziemy wśród nich m.in. stowarzyszenia, fundacje, Ochotnicze Straże Pożarne, kluby sportowe, inicjatywy harcerskie, organizacje zawodowe, podmioty stricte lokalne czy zadaniowe (działające na rzecz określonej miejscowości czy rozwiązania konkretnego problemu), całkowicie niezależne lub afiliowane przy różnych placówkach (np. szkołach), hobbyistyczne czy branżowe, lokalne oddziały organizacji ogólnopolskich (niewidomi, wędkarze) czy inicjatywy, dla których powiaty zawierciański i myszkowski stanowią tylko część szerszego, choć wyodrębnionego terytorium działań (np. Jura Krakowsko-Częstochowska). Dokładny spis wszystkich organizacji, które wzięły udział w badaniach, zamieszczamy w końcowej części publikacji. Analizując wyniki badań ankietowych należy pamiętać właśnie o dużym zróżnicowaniu grupy badawczej.

Prezentacja wyników badań ankietowych

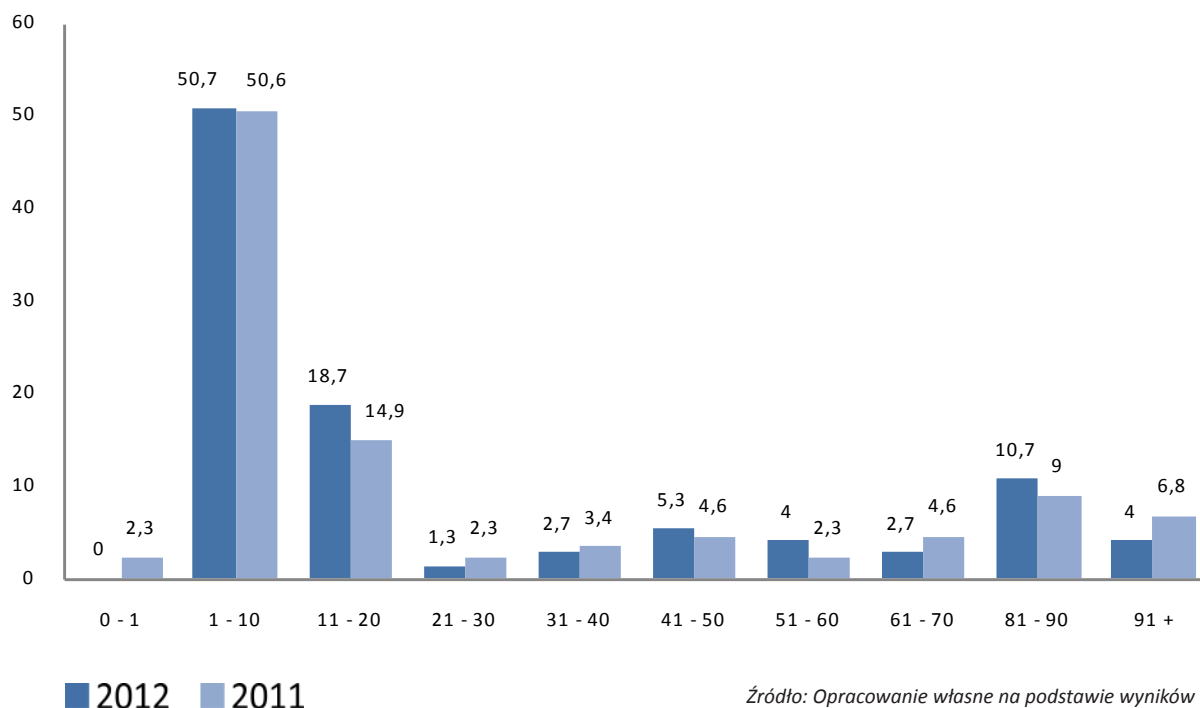
Pierwsza część kwestionariusza wywiadu zawierała pytania o charakterze statystycznym. Z pierwszego z nich wynika, że badane organizacje to w 2/3 stowarzyszenia, a w 23% stowarzyszenia sportowe lub kluby sportowe. Mniejszość stanowią fundacje (6,66%) oraz stowarzyszenia zwykłe (3,33%). Są to wyniki, które obrazują sytuację w obu powiatach, a na przestrzeni czasu, który oddzielał obie edycje badań nie uległy one istotnym zmianom. Poniższy wykres prezentuje jak zmieniła się pod względem organizacyjnym struktura badanych podmiotów. Różnice są oczywiście niewielkie z uwagi na to, że badaniom poddano te same organizacje, jednak zaszły pewne zmiany w statusie formalnym niektórych z nich. Najistotniejszy zaobserwowany trend polega na rezygnacji z formy stowarzyszenia zwykłego na rzecz innych form – to trend pozytywny, bowiem taka forma działalności uniemożliwia lub utrudnia korzystanie z rozmaitych możliwości działania (np. pozyskiwania środków) NGO.

Wykres. Forma prawna organizacji (dane wyrażone w procentach). Porównanie dwóch pomiarów

W kwestionariuszu poproszono o wskazanie na rok powstania organizacji. W trakcie opracowania statystycznego dokonano podziału na okresy czasu, aby dane miały charakter bardziej czytelny. Ponad połowa badanych podmiotów to organizacje funkcjonujące od roku do dziesięciu lat, w dalszej kolejności to organizacje ze stażem działalności co najmniej dziesięcioletnim (według pomiaru z 2012 roku niemal 19% podmiotów działa od dekady do dwudziestu lat), a dalszą najliczniejszą grupą są podmioty deklarujące, że początek ich działalności sięga co najmniej osiemdziesięciu lat wstecz.

Wykres. Wiek organizacji (dane wyrażone w procentach). Porównanie dwóch pomiarów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Jedynym czynnikiem różnicującym wyniki obu badań był oczywiście upływ czasu – część organizacji przeszła do innej kategorii, obejmującej większy przedział okresu aktywności. Zaobserwowane trendy są pozytywne, gdyż wskazują na stabilizację działalności organizacji – coraz więcej wśród nich takich, których aktywność trwa przez dłuższy okres.

W pytaniu o obszar tematyczny działalności organizacji umożliwiono wskazanie wszystkich kategorii, w ramach których organizacje podejmują aktywność. Szczegółowe dane zaprezentowane są na poniższym wykresie, jednak należy podkreślić, iż w związku z możliwymi kilkoma odpowiedziami wyniki nie sumują się do 100%. Kluczowe kategorie tematyczne działań podejmowanych przez lokalne organizacje pozarządowe, to sport, edukacja i wychowanie (zajmuje się nimi około połowy ogółu badanych NGO), turystyka, rekreacja i hobby, ochrona środowiska, ochrona zdrowia, lokalny rozwój społeczny i ekonomiczny oraz kultura i sztuka. Znikome jest z kolei zainteresowanie takimi kategoriami, jak prawa człowieka, sfera religijna czy sprawy dotyczące problemów pracowników, pracodawców lub branż.

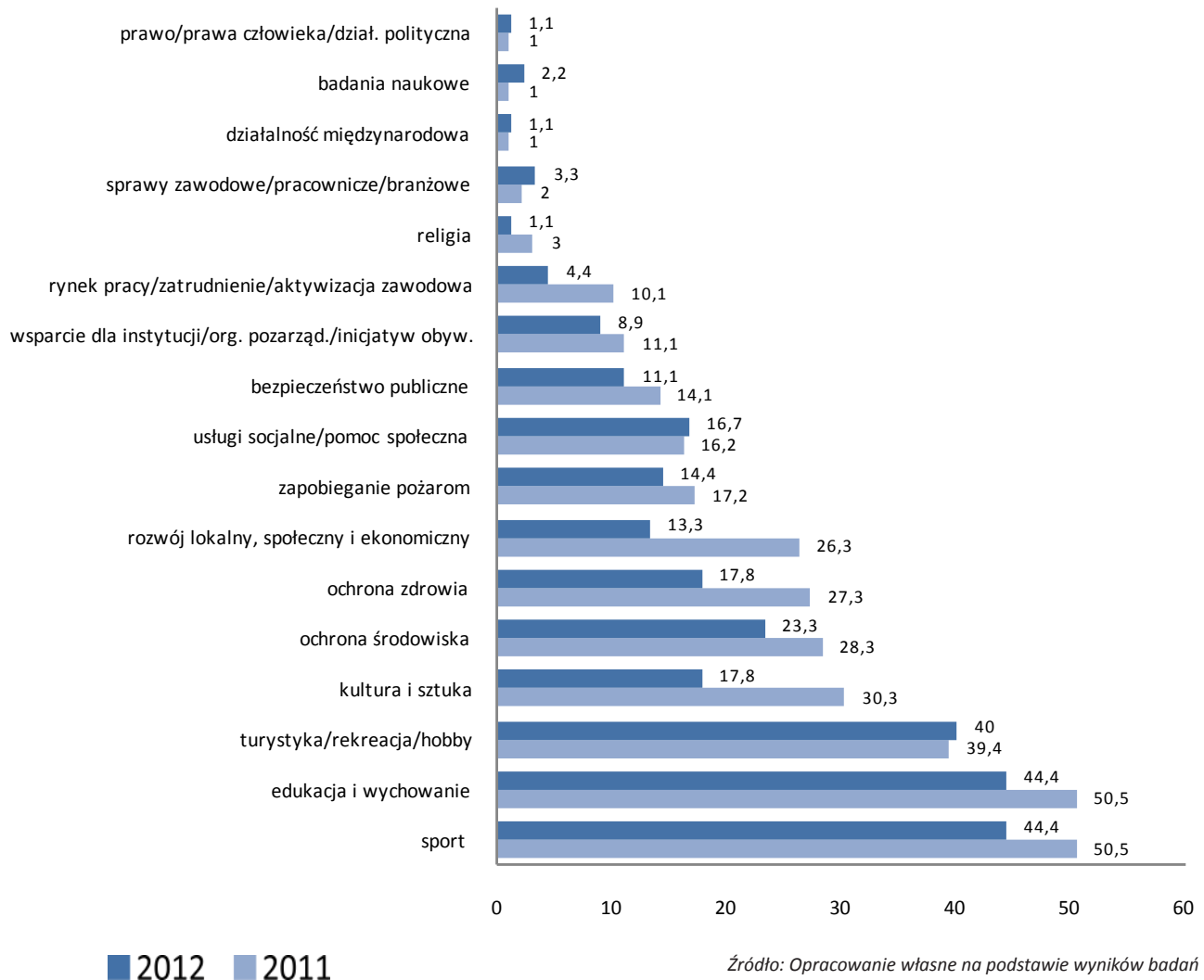

fot. Teresa Brzostek

Fundacja Wspierania Aktywności Twórczej i Regionalnej „Stara Szkoła”

Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych wspierał tworzenie NGO, udzielając niezbędnego wsparcia merytorycznego oraz technicznego podczas przekształcania grup nieformalnych w organizacje pozarządowe. **Fundacja Stara Szkoła w Ryczowie** była jedną z 8 takich organizacji. Dzięki jej działaniom w lokalnej społeczności zaktywizowano mieszkańców oraz doprowadzono do odtworzenia na terenie Ryczowa i okolic lokalnych tradycji folklorystycznych i rękodzielniczych, takich jak np. bibułkarstwo. Głównym celem Fundacji jest aktywizacja społeczna i integracja lokalna poprzez różne formy działalności artystycznej i związanej z kulturą ludową.

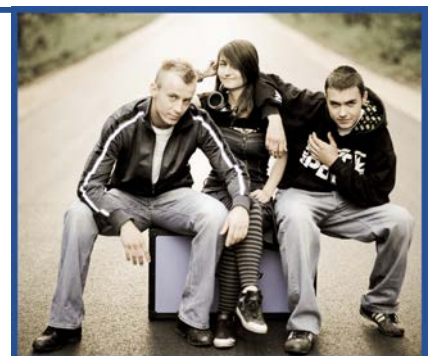
Wykres. Obszar działania organizacji (dane nie sumują się do stu ze względu na możliwość wyboru kilku kategorii). Porównanie dwóch pomiarów

W kwestiach tych widoczne są jednak pewne, niekiedy dość dynamiczne zmiany. Według pomiaru z roku 2012 najczęściej wskazywanymi obszarami działań pozostają sport oraz edukacja i wychowanie, jednak w ujęciu porównawczym nastąpiło zmniejszenie ilości NGO podejmujących działania w obu tych kategoriach (o ok. 5 punktów procentowych). Kategorie ilości wskazywane w dalszej

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych

Niekiedy do rozwoju potrzebny jest impuls, porada i wskazanie kierunku. Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych oferował również pomoc doradczą m.in. w dziedzinie wyboru tematów projektów i starań o zdobycie środków na ich realizację, a następnie we wcielaniu w życie zaplanowanych działań. Dla NGO, które wspierał Inkubator, udało się z dotacji celowych pozyskać aż ponad 2 000 000 zł! Jednym z beneficjentów takiej pomocy było **Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych z Lgoty Murowanej**. Dzięki pomocy w pozyskaniu środków możliwa była realizacja działań na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich oraz wspierających społeczność lokalną.

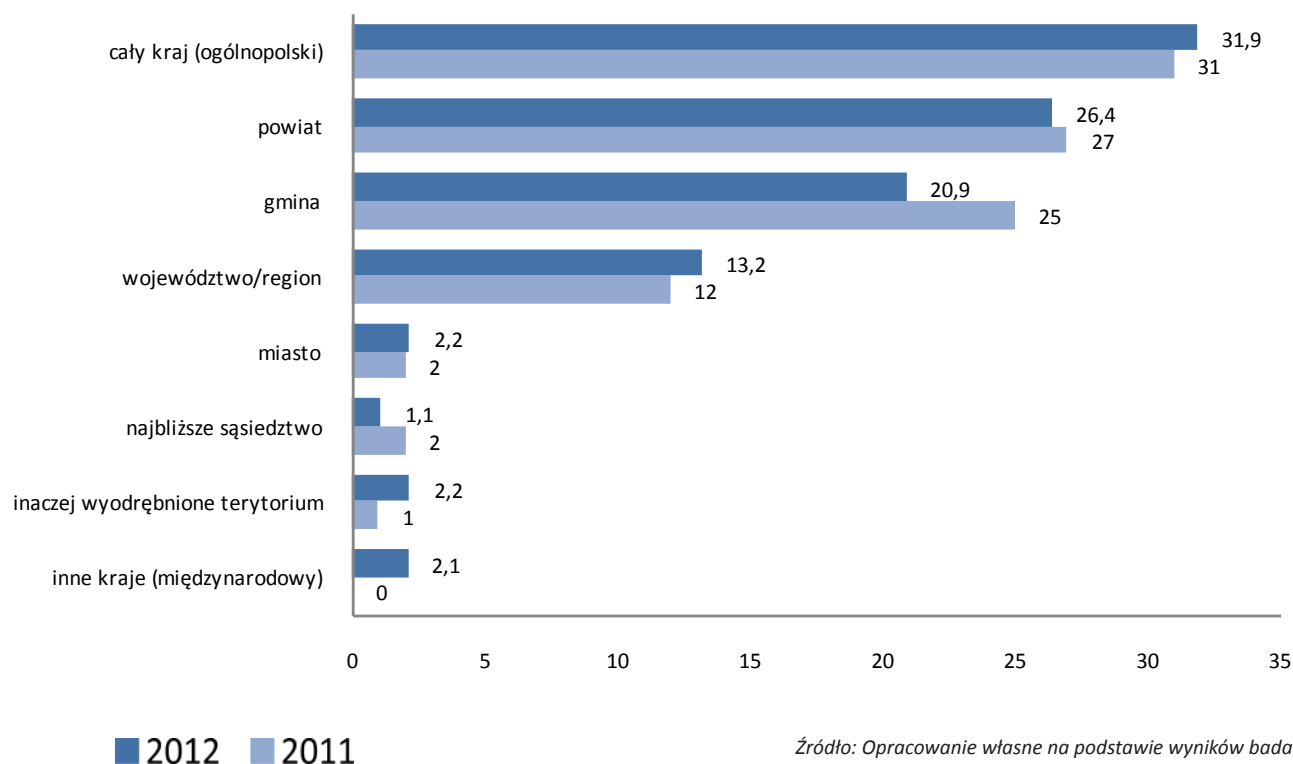

fot. Rafał Rogala

kolejności zazwyczaj otrzymały nieco niższą liczbę wskazań w stosunku do wyników badań z roku 2011 – najbardziej dotyczy to takich obszarów działalności, jak kultura i sztuka (spadek o ok. 13 punktów procentowych), rozwój społeczny i ekonomiczny (ok. 13 pkt.) oraz ochrona zdrowia (10 pkt.). Zbadanie przyczyn tej tendencji wymagałoby odrębnych, pogłębionych badań. Tendencja taka wydaje się jednak ogólnie pozytywna – w poprzednich badaniach chętnie wskazywano na bardzo wiele kategorii tematycznych, nierzadko o zupełnie odmiennym profilu, natomiast w nowych badaniach zauważalna jest tendencja do większej specjalizacji i bardziej świadomego definiowania obszarów działań i celów danego NGO.

Kolejne pytanie pozwalało zdiagnozować i porównać zasięg działania badanych podmiotów. Co ciekawe, najwięcej (niemal 1/3 ogółu) jest podmiotów o zasięgu ogólnopolskim. Kolejne pod względem ilości wskazań są organizacje o zasięgu powiatowym prowadzonych działań, a kolejne to te, których obszarem aktywności jest gmina – obie te kategorie oscylują wokół 1/4 ogółu wskazań, przy czym pierwsza lekko przekracza tę wartość. Istotna statystycznie jest jeszcze kategoria organizacji, dla których obszarem aktywności jest województwo/region – takich podmiotów wśród badanych NGO było nieco ponad 10%.

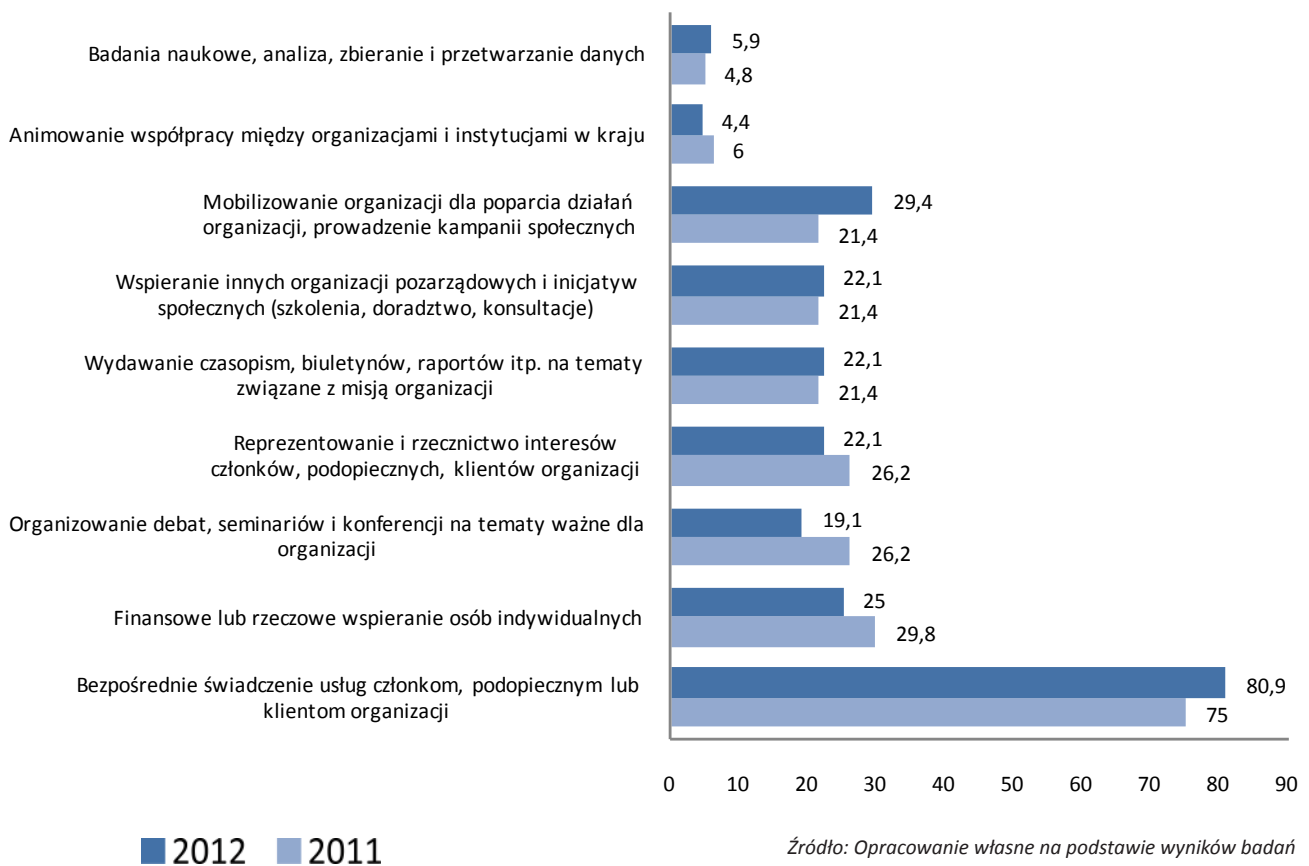
Wykres. Zasięg działalności organizacji (dane wyrażone w procentach). Porównanie dwóch pomiarów

Warto zwrócić uwagę, iż między rokiem 2012 a 2011 zmniejszyła się liczba wskazań podmiotów wiążących swoją aktywność tylko z najbliższym terenem (osiedle, dzielnica), z obszarem gminy (o ponad 4 punkty procentowe) i z powiatem, natomiast przybyło tych o zasięgu wojewódzkim i ogólnopolskim, a także pojawiły się organizacje, które rozwinęły działalność międzynarodową. Również ta tendencja wydaje się wskazywać na statystyczne polepszenie kondycji badanych organizacji, skoro część z nich poszerza terytorialny zasięg aktywności.

Przyglądając się typom działalności, jaką prowadzą organizacje, widoczna jest wyraźna dominacja działań na rzecz własnych członków, sympatyków, podopiecznych itp. – tak swoją aktywność postrzega ponad 3/4 badanych podmiotów. Inne częste – choć znacznie rzadsze niż uprzednio wymieniony – typy aktywności to rzeczowe lub finansowe wsparcie osób indywidualnych, organizowanie debat, seminariów i konferencji, reprezentowanie i rzecznictwo interesów swoich członków czy sympatyków, działalność wydawnicza o tematyce związanej z profilem organizacji, wspieranie innych organizacji i inicjatyw społecznych, mobilizowanie społeczeństwa dla poparcia celów i działań organizacji. Wszystkie te kategorie są reprezentowane w podobnej ilości, oscylując w obu badaniach między ok. 20 a 30% wskazań.

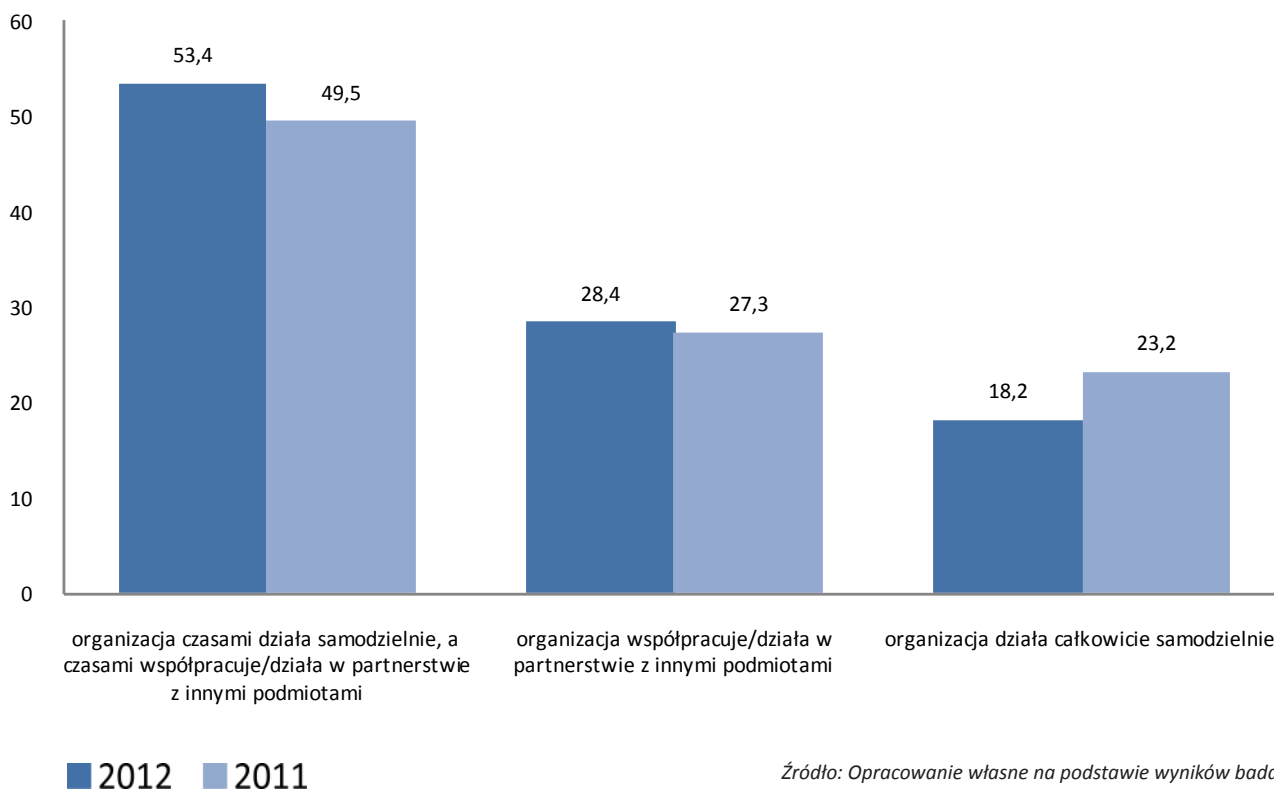
Wykres. Rodzaj działalności organizacji (dane nie sumują się do stu ze względu na możliwość udzielenia kilku odpowiedzi). Porównanie dwóch pomiarów

Porównując wyniki z dwóch badań, można odnotować wzrost działań obejmujących m.in. prowadzenie kampanii społecznych (o 8 punktów procentowych) oraz usług bezpośrednio świadczonym członkom i podopiecznym organizacji (o niemal 6 pkt.). Zmalała natomiast liczba podmiotów, które organizują szkolenia, seminaria i konferencje związane merytorycznie z kwestiami ważnymi dla organizacji (o ok. 7 punktów procentowych) oraz takich, które rzeczowo lub finansowo wspierają osoby indywidualne (o niemal 5 punktów), a także tych, które zajmują się rzecznictwem w kwestii interesów swoich członków i sympatyków (o ok. 4 punkty). W pozostałych obszarach zmiany były nieznaczne. Trudno bez dodatkowych badań wskazać przyczyny zaobserwowanych zmian, jednak przy doborze tak dużej próby badawczej nie ma niczego zaskakującego w fakcie, iż zachodzą kilkupunktowe zmiany w analizowanych obszarach.

Zbadane za pomocą kolejnego pytania deklaracje w zakresie współpracy wskazują, że ponad połowa badanych NGO podejmuje czasami współpracę z innymi podmiotami. Kolejne około 30% badanych robi to stale. Natomiast organizacji działających całkowicie bez powiązań kooperacyjnych jest obecnie niespełna 1/5 ogółu. Są to wyniki dobre.

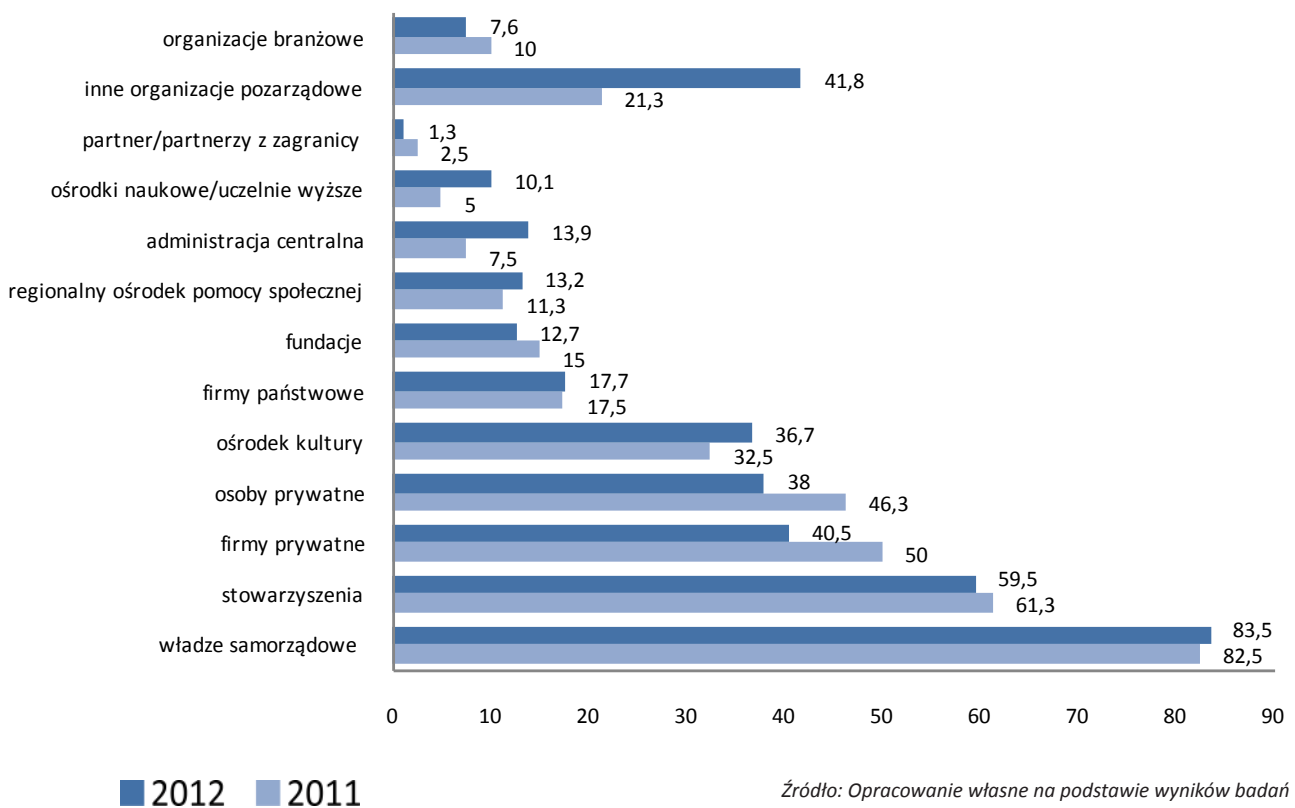
Wykres. Współpraca organizacji (dane wyrażone w procentach). Porównanie dwóch pomiarów

Optymizm jest wskazany w tej kwestii tym bardziej, że badania z roku 2012 ilustrują rosnącą tendencję organizacji do podejmowania współpracy. W porównaniu do poprzedniego badania wzrósł odsetek podmiotów wskazujących na działania (szczególnie sporadyczne) w partnerstwie lub współpracy. Nie są to zmiany duże, jednak kolejne badania były przeprowadzone w odstępie zaledwie rocznym. W przypadku działań nieregularnych wzrost nastąpił o niemal 4 punkty procentowe, natomiast w przypadku działań systematycznych o 1 punkt. Co więcej, liczba organizacji współpracujących z innymi przekroczyła w tym badaniu połowę ogółu podmiotów poddanych analizie. Wszystkie te wyniki wskazują na tendencję bez wątpienia pozytywną zarówno z punktu widzenia kondycji poszczególnych organizacji, jak i z uwagi na kondycję całego sektora pozarządowego na terenie objętym badaniami.

Kolejne pytanie skierowane było tylko do tych organizacji, które w poprzednim zadeklarowały, iż współpracują z innymi organizacjami lub instytucjami. Zapytano je o to, z jakiego rodzaju podmiotami kooperują w ramach prowadzonej działalności. Dane zaprezentowane na sąsiedniej stronie nie sumują się do 100%, gdyż każda z organizacji mogła wskazać różne rodzaje podmiotów, z którymi współpracuje. W gronie podmiotów, z którymi organizacje pozarządowe współpracują najczęściej, są władze samorządowe (aż ponad 80% ogółu wskazań), inne organizacje pozarządowe, biznes, ośrodki kultury i osoby prywatne.

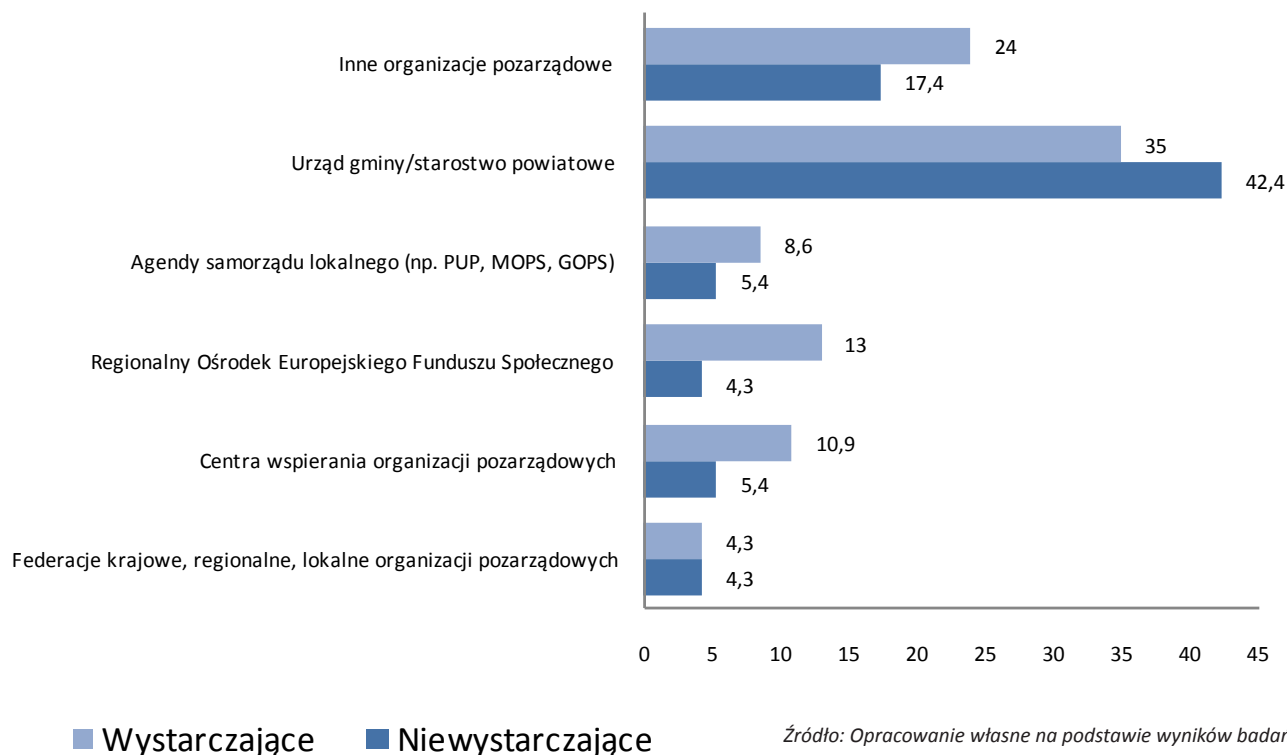
Wykres. Podmioty, z którymi współpracuje organizacja (dane nie sumują się do stu, ze względu na możliwość udzielenia kilku odpowiedzi). Porównanie dwóch pomiarów

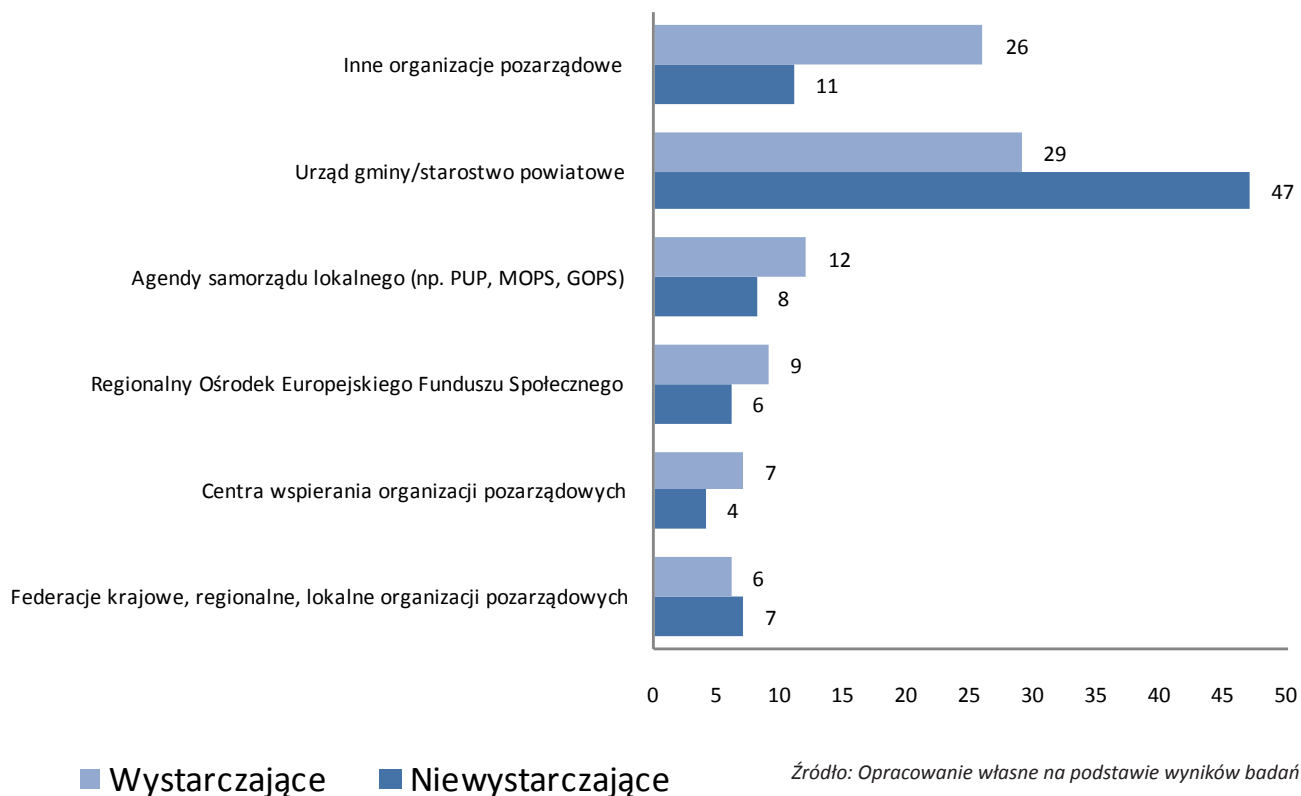
Warto zwrócić uwagę na zmiany w tym obszarze na przestrzeni lat 2011-2012. Największy wzrost skali współpracy nastąpił w przypadku innych organizacji jako partnera (o ponad 20 punktów procentowych), administracji centralnej (ponad 6 punktów), ośrodków naukowych i uczelni wyższych (ok. 5 pkt.) oraz ośrodków kultury (ok. 4 pkt.). Z kolei stosunkowo istotne spadki skali współpracy dotyczą przedsiębiorstw prywatnych (o ponad 10 punktów procentowych) oraz osób prywatnych (o ok. 8 punktów). Bez wątpienia pozytywnym zjawiskiem jest wzrost skali współpracy z innymi organizacjami, niepokojący może być natomiast dość znaczny ubytek liczby podmiotów, które współpracowały z prywatnym biznesem – bez dodatkowych badań i rozpoznania specyfiki tych przypadków trudno jednoznacznie oceniać to zjawisko i jego przyczyny (czy leżą po stronie samych organizacji, czy też są efektem polityki przedsiębiorstw np. wskutek pogorszenia koniunktury gospodarczej w okresie, którego dotyczyły drugie badania). Natomiast bez wątpienia pozytywna jest stała wysoka tendencja kooperacji z władzami lokalnymi – świadczy to o zrozumieniu przez samorządy roli i znaczenia działań podejmowanych przez NGO.

Za pomocą kolejnego pytania próbowano rozpoznać, ze strony jakich podmiotów organizacje pozarządowe mogły liczyć na wsparcie. Określając zakres wsparcia od różnych instytucji, najwięcej podmiotów wskazało na władze samorządowe. Kolejne pod tym względem są inne organizacje pozarządowe. Inne podmioty otrzymały znacznie mniej wskazań.

**Wykres. Instytucje wspierające i ocena poziomu wsparcia (dane wyrażone w procentach).
Dane za rok 2012**

**Wykres. Instytucje wspierające i ocena poziomu wsparcia (dane wyrażone w procentach).
Dane za rok 2011**

Ciekawe są tendencje zmian na przestrzeni obu badań. W roku 2012 wzrósł dość znacznie (o 6 punktów procentowych) odsetek odpowiedzi wskazujących, iż wsparcie ze strony władz samorządowych jest wystarczające. Z kolei jeśli chodzi o inne organizacje pozarządowe, to nieco zmalała (o 2 punkty) w stosunku do poprzednich badań ilość wskazań mówiących, że wsparcie jest wystarczające.

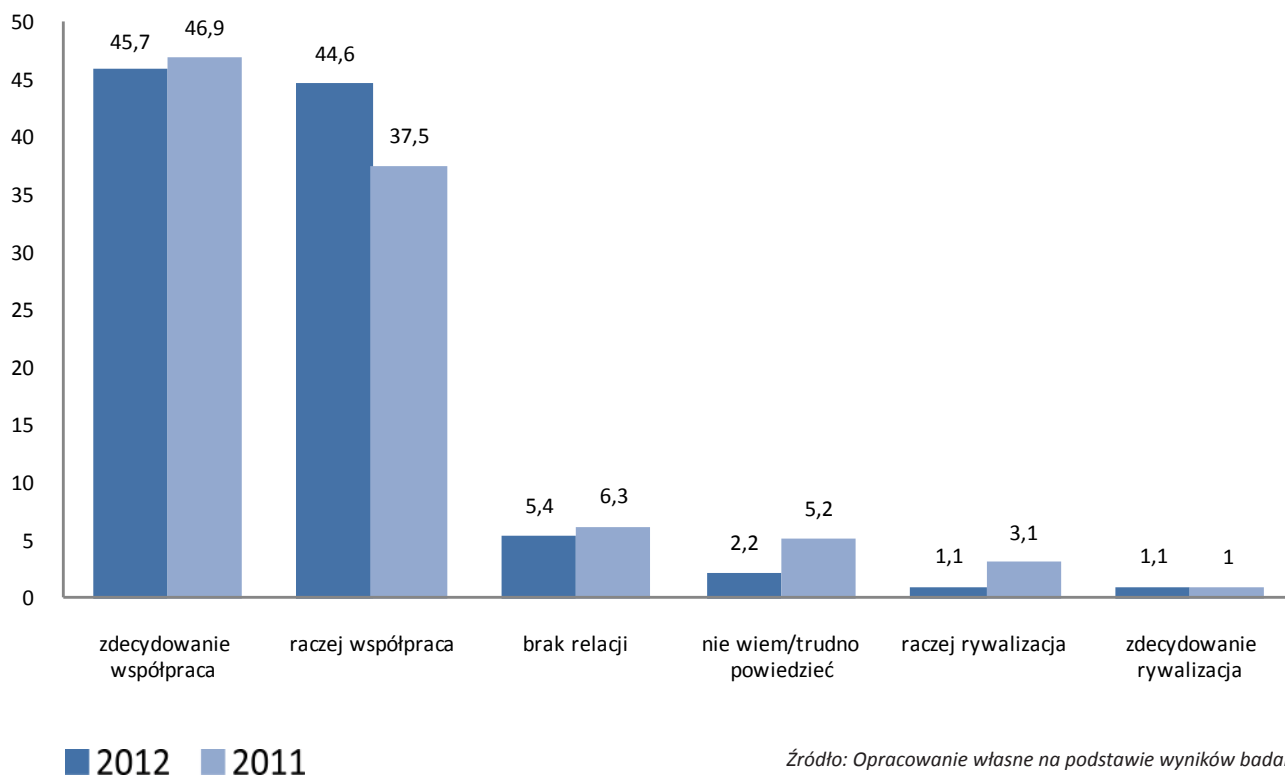
Jednak w przypadku innych organizacji mamy do czynienia z przewagą opinii o wsparciu wystarczającym nad niewystarczającym. Trzecie miejsce w roku 2012 zajął Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (wzrost ocen „wystarczających” o 4 punkty procentowe). W przypadku ROEFS mamy także dla roku 2012 największą przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi. Należy natomiast odnotować także ok. 3,5-punktowy spadek wskazań na wystarczające wsparcie ze strony lokalnych agend i instytucji typu MOPS, PUP itp.

Na pewno wart zaakcentowania, jako tendencja pozytywna, jest wzrost wsparcia dla NGO ze strony władz samorządowych – wskazuje to na fakt, że organizacje pozarządowe są coraz częściej postrzegane jako poważny partner przez lokalne władze publiczne, a także na to, że decydenci postrzegają się do odpowiedzialności za pomoc „trzeciemu sektorowi”.

Wykresy na poprzedniej stronie ilustrują tendencje w tym zakresie z badań dla lat 2011 i 2012.

Pytanie zadane jako kolejne badanym organizacjom dotyczyło współpracy innej niż poprzednie, mianowicie relacji wewnątrz sektora NGO. Zapytano w nim o subiektywną ocenę stosunków panujących między organizacjami pozarządowymi, dając do wyboru pięć różnych postaw i relacji (oraz brak zdania). Uzyskane wyniki wskazują, że między lokalnymi NGO dominują postawy określone jako zdecydowana współpraca lub raczej współpraca. Warto podkreślić, że oceny wskazujące na zjawiska pozytywne (zdecydowana współpraca lub raczej współpraca) obejmują dla roku 2012 aż ponad 90% ogółu wskazań w analizowanej kategorii. Bez wątpienia jest to zjawisko bardzo pozytywne.

Wykres. Ocena stosunków panujących pomiędzy organizacją, a innymi organizacjami pozarządowymi. Porównanie dwóch pomiarów

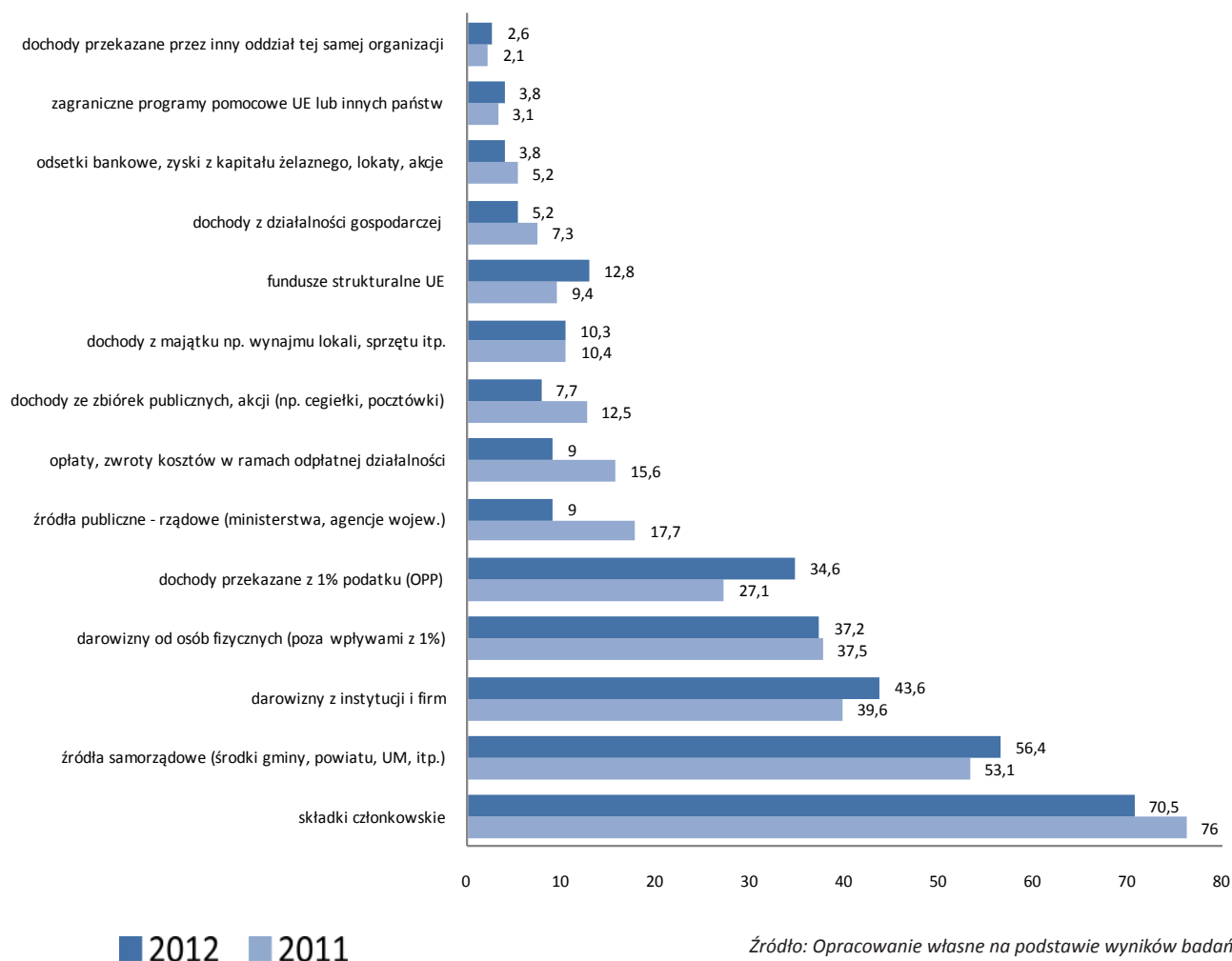

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Optymizmem napawa także trend zaobserwowany między obiema edycjami badań. Nieznacznie – w granicach błędu statystycznego – obniżyła się ilość opinii mówiących o zdecydowanej współpracy. Natomiast dość znaczny wzrost, wynoszący ponad 7 punktów procentowych, zanotowano w kategorii, która obejmowała opinie mówiące, iż między organizacjami raczej zachodzi współpraca. O 2 punkty procentowe ubyło ocen mówiących, iż ma miejsce raczej rywalizacja. Pozostałe opinie, poza „nie mam zdania”, nie zmieniły się istotnie w porównaniu obu badań.

Dzięki odpowiedziom na kolejne pytanie możemy zdiagnozować sytuację w kwestii pozyskiwania przez NGO funduszy na prowadzoną działalność statutową, a także prześledzić zmiany w tej kwestii w ujęciu rocznym. Główne źródła dochodów (w sensie częstotliwości wskazań, nie zaś wielkości wpływów) to składki członkowskie – aż 70% ogółu badanych deklaruje ich pozyskiwanie. Ponad połowa wskazań to w roku 2012 dotacje/środki ze źródeł samorządowych, a ponad 40% to darowizny od przedsiębiorstw. Niewiele mniej to środki od osób fizycznych, a kolejne źródło, obejmujące ponad 1/3 ogółu to w roku 2012 wpływy z odpisów 1% podatku dochodowego. Zjawiska te wydają się pozytywne zarówno z punktu widzenia kondycji samej organizacji (składki członkowskie są wymierną formą poparcia działań danego podmiotu i wyrazem utożsamiania się z nim), jak i w kwestii jej relacji z otoczeniem (władze lokalne, biznes, osoby prywatne).

Wykres. Źródła finansowania (dane w procentach; nie sumują się do stu, ze względu na możliwość udzielenia kilku odpowiedzi). Porównanie dwóch pomiarów

Przyjrzyjmy się też, w jaki sposób zmieniły się źródła finansowania w ciągu roku między przeprowadzonymi badaniami. Istotne w ujęciu statystycznym zmiany negatywne odnotowano z następujących źródeł: dotacje publiczne rządowe (pozyskiwane bezpośrednio lub na szczeblu województwa) – spadek o niemal 9 punktów procentowych; opłaty i zwrot kosztów w ramach odpłatnej działalności (spadek o ponad 6,5 punktów); składki członkowskie (spadek o ponad 5,5 punktów procentowych), dochody ze zbiórek publicznych (spadek o niemal 5 punktów). Natomiast znaczący wzrost skali pozyskiwanych dochodów zanotowano w takich kategoriach: wpływy z odpisów 1% podatku (wzrost o 7,5 pkt. proc.), darowizny z firm i instytucji (o 4 punkty procentowe), dotacje ze źródeł samorządowych i z funduszy strukturalnych UE (obie kategorie wzrost o ponad 3 punkty procentowe).

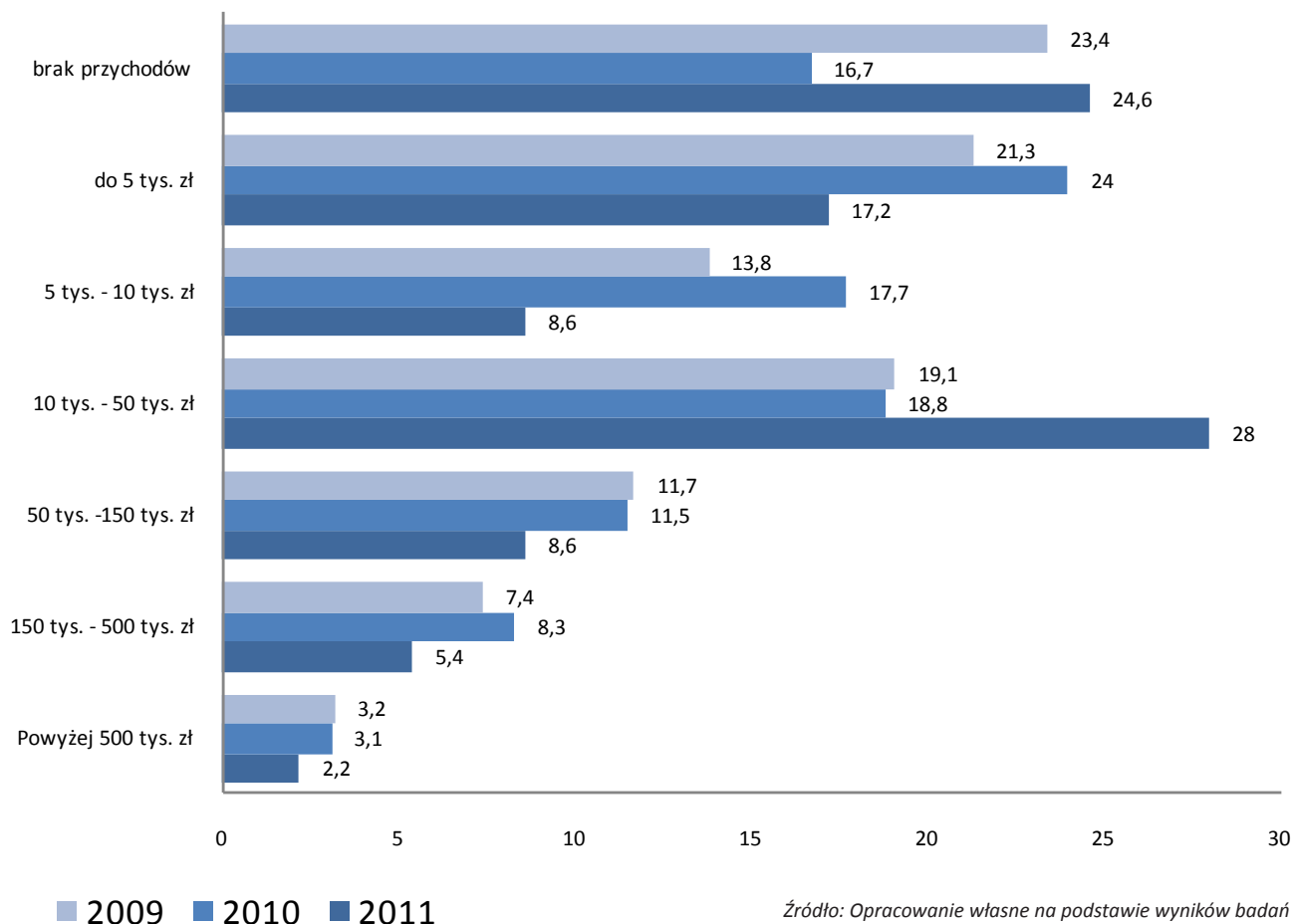
Uzyskane wyniki porównawcze nie są jednoznaczne. Na pewno pozytywnym zjawiskiem jest dość znaczny wzrost liczby organizacji finansujących swoje działania z odpisów 1% podatku, gdyż oznacza to nie tylko zwiększenie finansowej niezależności organizacji, ale także to, że jest ona rozpoznawalna i darzona zaufaniem przez mieszkańców-podatników. Również wzrost liczby organizacji wspieranych z budżetu władz samorządowych wskazuje na trend pozytywny, potwierdzając dodatkowo wyniki uzyskane w innym pytaniu w kwestii współpracy NGO z samorządami. Wzrost darowizn od przedsiębiorstw to również zjawisko, które należy przyjąć z uznaniem, bowiem oznacza aktywność i kreatywność NGO w pozyskiwaniu środków, a także potwierdza ich dobre relacje z otoczeniem społecznym i wzrost wiarygodności publicznej. Niepokojące są natomiast trendy zmniejszenia liczby organizacji mających dochody ze składek członkowskich (czyli od osób stanowiących najbliższe zaplecze każdego NGO) oraz z budżetu centralnego (czyli od donatora stosunkowo zamożnego i stabilnego). Bez dodatkowych badań trudno jednakże określić przyczyny tych trendów oraz to, czy stanowią one tendencję długofalową, ale na szczęście są one równoważone wspomnianymi tendencjami pozytywnymi.

Następne pytanie zadane badanym podmiotom dotyczyło wysokości przychodów środków na cele statutowe. Ogółem w trakcie badań zapytano o kwoty, które organizacje pozyskały w trzech kolejnych latach budżetowych: 2009, 2010 i 2011. Uzyskane wyniki obrazują interesujące tendencje. Stale maleje – choć nigdy nie było ich wiele – odsetek organizacji zamożnych, dysponujących przychodami rocznymi powyżej pół miliona złotych. Zmienny trend dotyczy organizacji średniozamożnych, z przedziału 150-500 tys. PLN przychodów w skali roku – początkowo ich liczba wzrosła w pierwszym okresie porównawczym, by następnie spaść zarówno w porównaniu do poprzednich badań, jak i poniżej poziomu wyjściowego. Również w kolejnej kategorii (50-150 tys. PLN) mamy do czynienia ze stałym spadkiem liczby NGO o takich przychodach. We wszystkich tych trzech kategoriach można mówić jednak o wahaniach niewielkich (1-3 punkty procentowe), choć niepokojąca jest tendencja zarówno spadkowa w ogóle, jak i stosunkowo niewielki odsetek organizacji o dość dobrej kondycji w kwestii wysokości przychodów – podmioty z tych trzech kategorii obejmowały wedle danych za rok 2009 ponad 22% ogółu badanych, a w roku 2011 było to już tylko nieco ponad 16%, czyli niespełna 1/6 ogółu. Co więcej, wzrosła także liczba podmiotów deklarujących całkowity brak przychodów – po początkowym dość znacznym spadku (o ponad 7 punktów procentowych) ich liczba wzrosła następnie zarówno w porównaniu do poprzednich badań, jak i nieco wobec poziomu wyjściowego; podmioty takie stanowiły w roku 2011 niemal 1/4 całości zbioru badanych NGO.

Natomiast tendencją stosunkowo pozytywną wydaje się wzrost odsetka podmiotów ze średniego przedziału, który dla organizacji w większości niewielkich i lokalnych określono w badaniach na poziomie 10-50 tys. PLN przychodów rocznych. W grupie tej dokonał się wzrost liczby podmiotów o 9-10 punktów procentowych w zależności od okresu porównawczego. Ponieważ w kategoriach obejmujących wyższe przychody nie dokonał się w analogicznym okresie aż tak duży łączny spadek ilości podmiotów, można mówić o tendencji, wedle której może niezbyt wielka, lecz statystycznie istotna część organizacji awansowała do wyższej kategorii, czyli zaczęła dysponować większymi środkami

na działalność statutową. Podmioty takie stanowią niemal 30% ogółu badanych, będąc największą liczebnie grupą wśród nich.

Wykres. Wysokość przychodów w podziale na lata (dane wyrażone w procentach)

W ankiecie zapytano respondentów także o to, z jakich przyczyn składane przez nich aplikacje o dofinansowanie nie uzyskały oczekiwanego wsparcia. Najczęstszą przyczyną (65% ogółu wskazań) jest zbyt niska ilość punktów uzyskanych w trakcie oceny wniosku o dofinansowanie. Drugie w kolejności są wskazania na uchybienia merytoryczne (ponad 1/3 ogółu).

Stowarzyszenie Amazonek i Osób z chorobami Onkologicznymi

W ramach Zawierciańskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych udzielano pomocy przy obsłudze projektów oraz dokumentacji wewnętrznej NGO. Księgowa Inkubatora pomagała 10 różnym organizacjom w przygotowaniu oraz zarządzaniu dokumentacją. Z takiej pomocy korzystało m.in. zawierciańskie **Stowarzyszenie Amazonek i Osób z chorobami Onkologicznymi**. Organizacja ta prowadzi bardzo ważną działalność: niesie wsparcie psychologiczne dla osób z chorobą nowotworową, prowadzi edukacyjne akcje prozdrowotne, reprezentuje pacjentów i ich potrzeby, a także pomaga rodzinom osób chorych.

Dane nie sumują się do stu, gdyż każda organizacja mogła podać kilka przyczyn

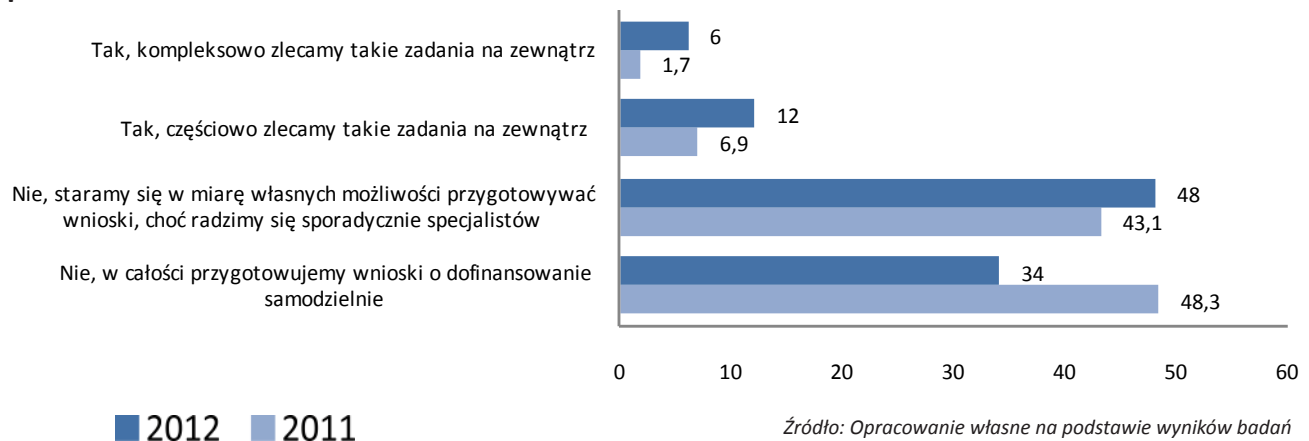
Powody braku dofinansowania wniosków/projektów	2011	2012
Uchybienia o charakterze formalnym	16%	5%
Uchybienia o charakterze merytorycznym	20%	35%
Niespełnienie podstawowych kryteriów strategicznych	16%	20%
Brak odpowiedniej liczby punktów - zbyt odległe miejsce na liście rankingowej	72%	65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Można tu zaobserwować pewne zmiany. W porównaniu do roku poprzedniego znacznie (o 11 punktów procentowych) zmalała liczba uchybień o charakterze formalnym, które dyskwalifikowały wnioski o dofinansowanie. Wzrósł natomiast (o 15 punktów) odsetek tych aplikacji, które posiadały błędy merytoryczne lub które nie spełniały kryteriów strategicznych (o 4 punkty). Mniejsza liczba (o 7 punktów) aplikacji nie otrzymała natomiast dofinansowania z powodu sumarycznej punktacji z oceny wniosku.

Zapytano także organizacje pozarządowe, w jakim zakresie korzystają z usług i porad podmiotów lub osób spoza organizacji na etapie tworzenia wniosków i aplikowania o fundusze unijne i granty z innych źródeł. Niemal połowa z nich przygotowuje obecnie wnioski głównie w oparciu o własne siły, ale w razie potrzeby korzysta z porad specjalistów. Nieco ponad 1/3 ogółu badanych NGO przygotowuje wnioski całkowicie w oparciu o własne siły.

Wykres. Korzystanie z usług firmy/specjalistów zewnętrznych. Porównanie dwóch pomiarów

Fundacja „Życ na nowo”

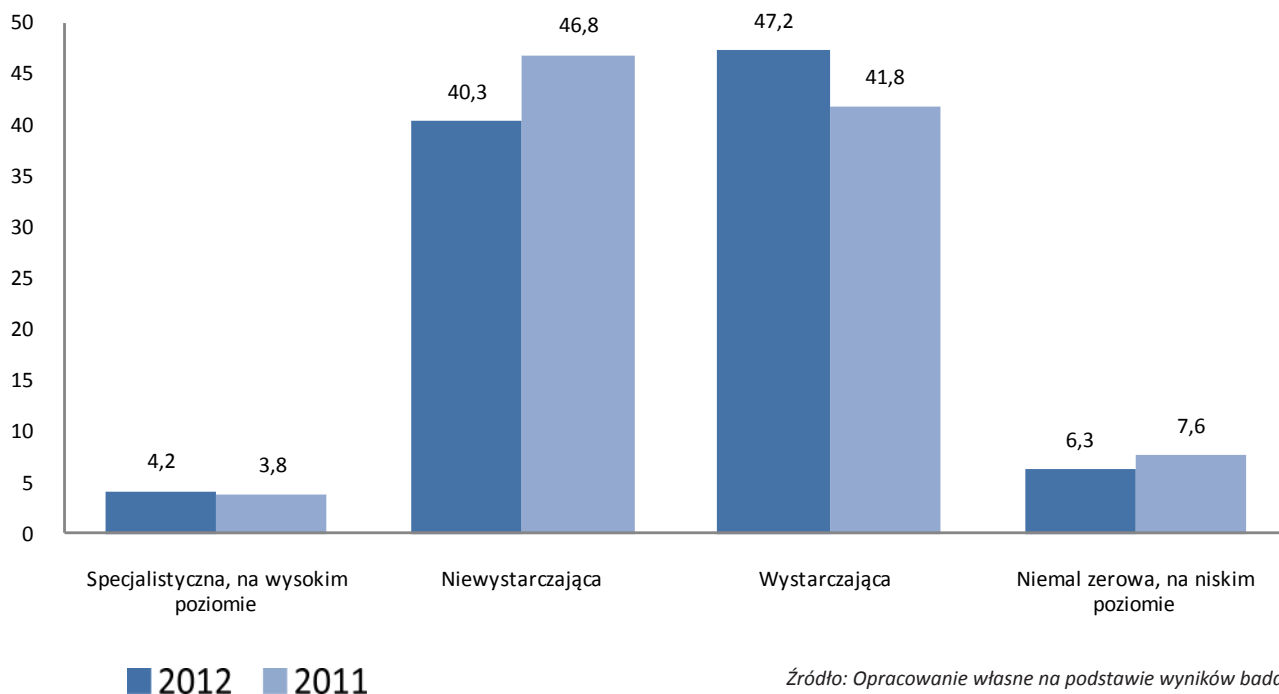
Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych wspierał nawiązywanie współpracy między organizacjami. Przykładem jest współpraca Towarzystwa Miłośników Ziemi Zawierciańskiej z **Fundacją „Życ na nowo”**, która aktywizuje podopieczne Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu. Wychowanki placówki wspólnie z Sekcją Historii TMZZ wzięły udział w projekcie „Młodzież w hołdzie poległym i pomordowanym w walce o niepodległość”. W ramach inicjatywy dziewczęta pomagały przy porządkowaniu i konserwacji miejsc pamięci narodowej w regionie. Fundacja prowadzi liczne działania mające na celu aktywizację podopiecznych i przezwyciężanie stereotypów.

Porównując dane z dwóch pomiarów należy odnotować, iż dość znacznie (o ponad 14 punktów procentowych) zmalał odsetek tych podmiotów, które przygotowują wnioski całkowicie samodzielnie. Więcej (o ok. 5 punktów) jest takich, które starają się być w tej kwestii samodzielnymi, jednak korzystają sporadycznie z doradztwa innych podmiotów lub osób. O 6 punktów wzrosła ilość organizacji, które częściowo zlecają tego rodzaju prace na zewnątrz, a o ponad 4 punkty takich, które całościowo przekazują takie zadania innym podmiotom lub osobom. Kluczowe trendy oraz wskazania procentowe mówią o tendencji, wedle której większość organizacji to takie, które poprzednio podejmowały tę aktywność całkowicie samodzielnie, a obecnie dominującą grupę stanowią te, które sporadycznie zasięgają porad na zewnątrz. Wydaje się, że jest to tendencja pozytywna, bowiem łączy bazowanie na własnych siłach z bardziej odważnym niż dotychczas zasięgnięciem porad, jednak bez dodatkowych badań nie są możliwe do rozpoznania szczegółowe aspekty tego trendu, a także jego efekty.

Aby lepiej poznać przyczyny postaw badanych NGO w kwestii bardzo istotnej, gdyż dotyczącej pozyskiwania funduszy na działalność, kolejne z pytań dotyczyło oceny posiadanych kadr (członków, pracowników, wolontariuszy itp.) i ich kompetencji w zakresie wiedzy związanej z aplikowaniem o dotacje. Zapytano o subiektywną ocenę umiejętności pracowników lub wolontariuszy w zakresie poszukiwania możliwości zdobycia środków, a także wnioskowania o nie. Największa liczba wskazań w roku 2012, bliska połowy wszystkich, to oceny „wystarczające”. Znaczna jednak (ponad 40% ogółu) jest także liczba wskazań na oceny „niewystarczające”.

Wykres. Ocena umiejętności pracowników/wolontariuszy w zakresie poszukiwania środków dofinansowania i wnioskowania o nie (dane wyrażone w procentach)

Zaobserwowano pewien paradoksalny trend w odpowiedziach. O ile w poprzednim pytaniu zdiagnozowano wzrost skali zlecania na zewnątrz całości lub części prac związanych z aplikowaniem o dotację, o tyle w tym pytaniu stwierdzono wzrost pozytywnych ocen własnych kadr w kwestii posiadanych umiejętności w dziedzinie pozyskiwania środków z grantów.

O ponad 5 punktów procentowych wzrosła ilość ocen uznających te kompetencje za wystarczające, o mniej więcej tyle samo zmalał odsetek ocen „niewystarczająca”. Oczywiście nie jest to sprzeczność bezpośrednia, gdyż mówimy o ujęciu statystycznym, nie zaś o bezpośrednim porównaniu postaw tych samych organizacji, jednak w efekcie zarysowała się interesująca tendencja pozytywna. Wskazuje ona na to, że wzrasta zarówno liczba tych organizacji, które we własnej ocenie dysponują lepszymi kadrami, jak i takich, które sięgają po fachową pomoc na zewnątrz, a zapewne są także organizacje, w których obie tendencje zachodzą na raz. Bez wątplenia jednak świadczy to o rosnącej profesjonalizacji kadr i postaw badanych NGO w zakresie aplikowania o dotacje w celu pozyskania środków na swoją działalność.

Z punktu widzenia funkcjonowania organizacji pozarządowej znaczącą kwestią jest posiadany kapitał rzeczowy oraz wyposażenie, umożliwiające i usprawniające podejmowane działania. Kolejne pytanie zawarte w ankiecie miało zatem na celu rozpoznanie aktywów badanych NGO w tej sferze. W pierwszej kolejności zwróćmy uwagę na deklarowane braki w wyposażeniu. Na brak posiadania lokalu organizacji wskazuje 29,6% badanych podmiotów (w badaniu poprzednim było to 23,2%, czyli o ok. 6 punktów procentowych mniej), telefonu 41,6% (w badaniu poprzednim 46,0%), a komputera 49,3% (w badaniu poprzednim 48,2%). Ponad 60% badanych NGO deklaruje także, iż organizacja nie dysponuje stałym łączem internetowym (wzrost o niemal 2 punkty procentowe). O ile powyższe punkty wyposażenia miały raczej charakter istotny dla prowadzenia działalności przez organizacje w obecnych realiach technicznych i kulturowych, o tyle następne mieścić się mogą już w kategoriach dodatkowych, mniej koniecznych. Samochód, faks i drukarka to kolejne kwestie, o które zapytano. I tak, co najmniej jeden samochód jest na wyposażeniu ok. 18% organizacji (wynik niemal identyczny jak poprzednio), fax posiada niespełna 1/4 badanych podmiotów (niewielki spadek), a drukarkę ponad połowa (wzrost o około 6 punktów procentowych). Z obu edycji badań wyłania się wniosek niezbyt optymistyczny: nie stwierdzono istotnych tendencji rozwojowych w kwestii posiadanego zaplecza techniczno-organizacyjnego oraz wyposażenia sprzętowego, a wręcz odnotowano w niektórych kwestiach pogorszenie sytuacji. Znaczna część organizacji nie dysponuje nawet podstawowymi urządzeniami i zapleczem lokalowym, co w wielu przypadkach musi negatywnie odbijać się na prowadzonej działalności, jej jakości, zasięgu itp. Szczegółowe dane co do ilości wyposażenia w poszczególnych kategoriach prezentuje tabela, w której dane wyrażone są w procentach. Dla lepszego zobrazowania tych kwestii zamieszczono dwie tabele dla kolejnych edycji badań.

Tabela. Wyposażenie organizacji, stan na rok 2012 (dane wyrażone w procentach)

Typ wyposażenia	Sztuk					
	0	1	2	3	4	5 i więcej
Lokal	29,6	65,4	4,9	0	0	0
Komputer	41,6	48,1	6,5	3,9	0	0
Telefon	49,3	36	40	4	0	6,6
Łącze internetowe (wskazać liczbę komputerów podłączonych do sieci)	61,6	27,4	2,7	1,4	0	6,9
Samochód	82,6	7,2	5,8	2,9	0	1,4
Fax	76,5	23,5	0	0	0	0
Drukarka	48	41,3	6,7	4	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

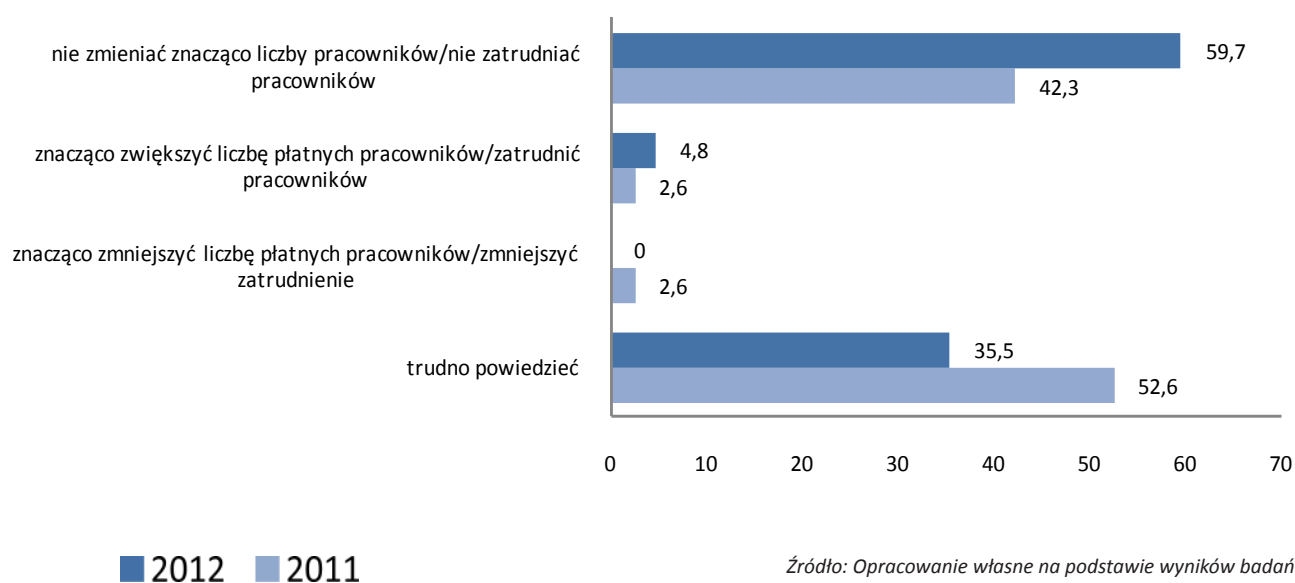
Tabela. Wyposażenie organizacji, stan na rok 2011 (dane wyrażone w procentach)

Typ wyposażenia	Sztuk						
	0	1	2	3	4	5	więcej
Lokal	23	71,6	4,2	0	1	0	0
Komputer	46	43,7	8	0	0	0	2,2
Telefon	48,2	37,6	4,7	4,7	2,4	0	2,4
Łącze internetowe (wskazać liczbę komputerów podłączonych do sieci)	58,5	31,7	3,7	1,2	2,4	0	2,4
Samochód	81	13,9	1,3	2,5	0	1,3	0
Fax	74,7	25,3	0	0	0	0	0
Drukarka	54,8	35,7	6	0	0	0	3,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Inną kwestią istotną z punktu widzenia oceny kondycji organizacji pozarządowych (rozpatrywanych pojedynczo oraz jako części składowej całego sektora NGO w skali lokalnej) są ich plany zatrudnieniowe na najbliższy rok. W kolejnym pytaniu poproszono więc o określenie przewidywanych i/lub planowanych posunięć w tym zakresie. Aż ponad 1/3 respondentów nie umiała sprecyzować odpowiedzi odnośnie do ewentualnych zmian w poziomie zatrudnienia (rok wcześniej aż ponad połowa nie potrafiła stwierdzić, jakie przewiduje postawy w tym zakresie). 60% deklarowało w drugim badaniu, że nie prognozuje ani wzrostu, ani redukcji zatrudnienia. Zdecydowanych na zwiększenie liczby pracowników jest 4,8% badanych (poprzednio było to o ponad 2 punkty procentowe mniej), natomiast nikt nie zadeklarował, iż planuje znacznie zmniejszyć zatrudnienie (rok wcześniej takie zamiary zadeklarowało ponad 2,5% ogółu badanych NGO). Widoczne są zatem stosunkowo pozytywne tendencje, świadczące o dość stabilnej kondycji organizacji, skoro w zasadzie żadna z nich nie planowała redukcji zatrudnienia, a niemal co 20 z nich myślała o znacznym wzroście ilości pracowników.

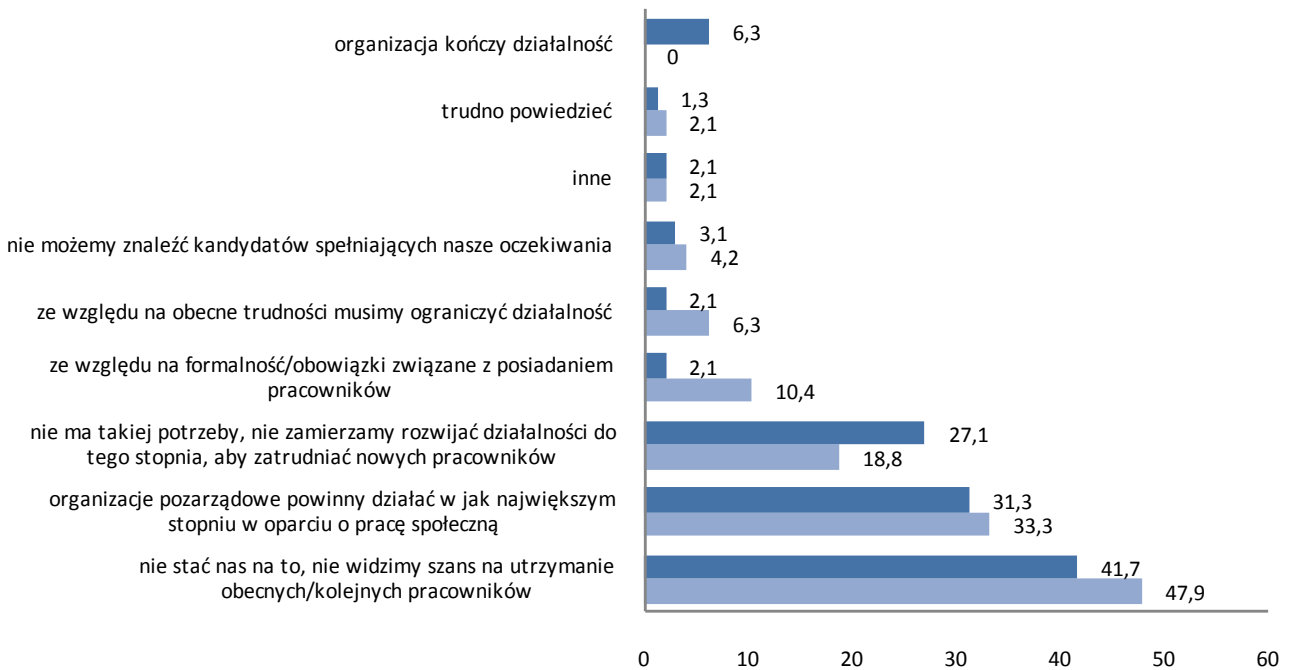
Wykres. Plany zatrudnieniowe organizacji pozarządowych. Porównanie dwóch pomiarów (dane wyrażone w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

W kolejnym pytaniu starano się zdiagnozować, jakie są przyczyny ewentualnej redukcji zatrudnienia lub braku planów jego zwiększenia. Poniższe odpowiedzi dotyczą – co należy podkreślić – tylko tych respondentów, którzy wcześniej wskazali, iż taką redukcję planują lub nie zamierzają zatrudniać nowych pracowników, a ze względu na fakt, że umożliwiono odpowiadającym wskazanie więcej niż jednej ewentualności dane procentowe nie sumują się do stu. Jak widzimy, niemal połowa zapytanych deklaruje, że podstawową przyczyną braku tworzenia nowych etatów są kwestie stosunkowo oczywiste, gdyż związane z możliwościami finansowymi. 41,7% respondentów twierdzi, że organizacji nie stać na zwiększenie liczby pracowników (oznacza to spadek takich opinii w ciągu roku o ponad 6 punktów procentowych). Natomiast niemal 1/3 jest zdania, że organizacje pozarządowe powinny działać głównie w oparciu o pracę społeczną (niewielki spadek – o 2 punkty – takich opinii w stosunku rocznym), a 27% deklaruje, że nie ma zamiaru rozwijać działalności do tego stopnia, aby zatrudniać nowych pracowników (rok wcześniej takich opinii było aż o ponad 8 punktów procentowych mniej). Warto też zwrócić uwagę, że 6% podmiotów nie planuje zwiększenia ilości etatów ze względu na zakończenie działalności – taka deklaracja pojawia się w badaniach z roku 2012 po raz pierwszy. Poza tym ostatnim, nieco niepokojącym stwierdzeniem, opinie wyrażone w odpowiedzi na to pytanie nie wskazują na jakiś istotny trend pozytywny, czy negatywny – w zbiorze stu organizacji ma miejsce naturalne zjawisko niewielkich przeobrażeń w kwestii zatrudnienia pracowników, zależnie od aktualnej kondycji i potrzeb poszczególnych NGO.

Wykres. Powody planowanej redukcji zatrudnienia/nie podnoszenia poziomu. Porównanie dwóch pomiarów

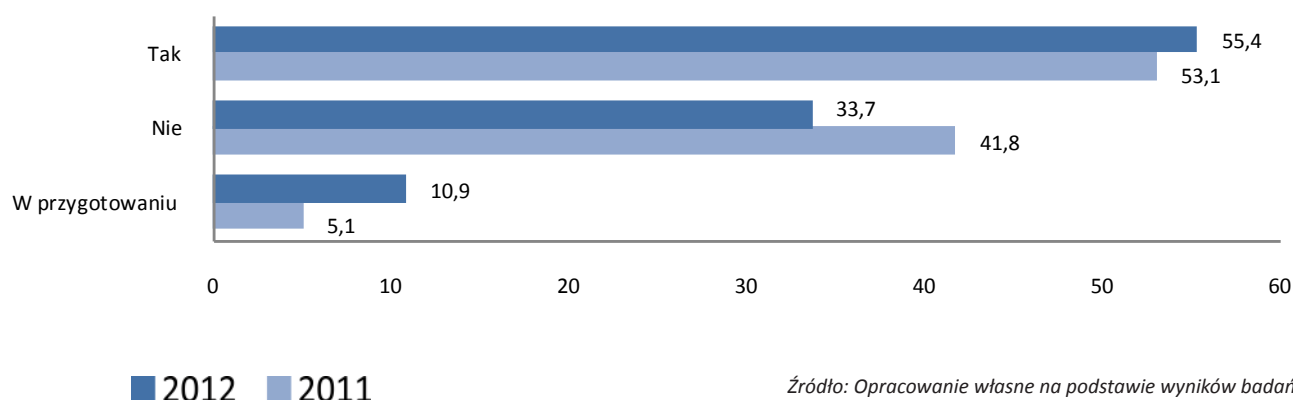
■ 2012 ■ 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

W obecnych czasach informowanie o swojej działalności oraz promocja działań, w szczególności przy wykorzystaniu Internetu, jest bardzo ważnym aspektem funkcjonowania większości podmiotów i instytucji, nie tylko o charakterze pozarządowym. Zatem w kolejnym pytaniu poruszono kwestię dysponowania stroną internetową przez organizację. Około 55% ogółu badanych podmiotów posiada

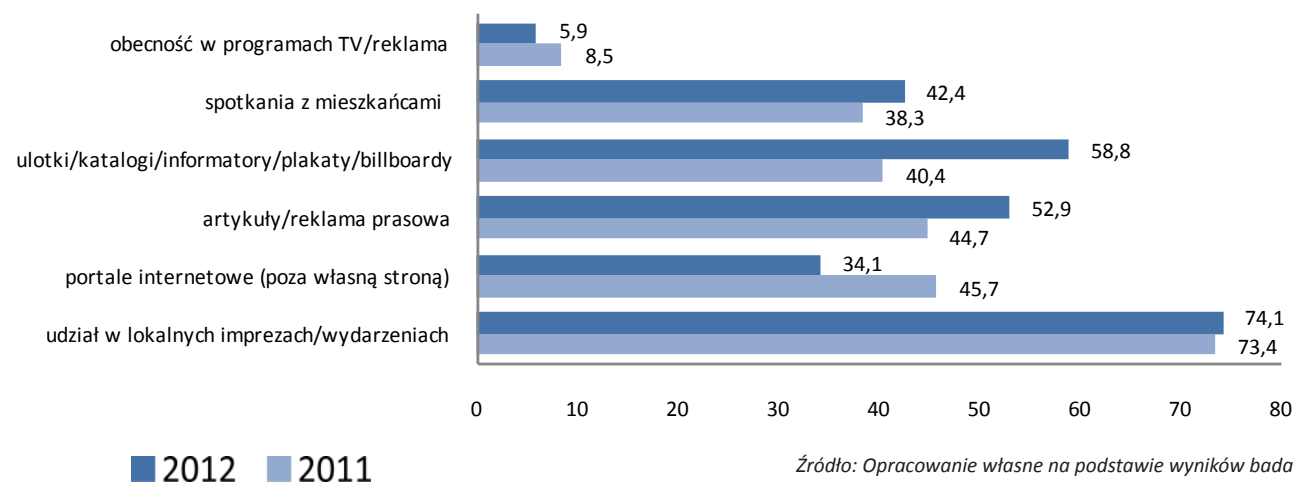
taką stroną. Niemal dokładnie 1/3 ogółu badanych podmiotów poinformowała natomiast o braku własnej strony WWW. Choć jest to odsetek znaczny, warto zwrócić uwagę, że w ciągu zaledwie roku ilość takich NGO zmniejszyła się o ponad 8 punktów procentowych. Nieco osłabia wartość tego wyniku stwierdzenie faktu, iż rzeczywista zmiana dokonała się tylko w przypadku pewnej części takich organizacji – ilość NGO posiadających stronę internetową wzrosła w ciągu roku o nieco ponad 2 punkty, gdyż istotna zmiana dotyczy wskazania na to, że strona znajduje się w przygotowaniu (takich wskazań przybyło o niemal 6 punktów procentowych). Jednak bez wątpienia mamy do czynienia z trendem pozytywnym, polegającym na rozumieniu znaczenia tej nowoczesnej i niskokosztowej formy promocji i informowania o swych działaniach, a także na dążeniu do jej stworzenia/posiadania.

Wykres. Strona WWW – posiadanie. Porównanie dwóch pomiarów

Oprócz analizy kwestii posiadania stron internetowych zadano w ankiecie pytanie poświęcone także innym formom promocji działań, celów i wartości przyświecających organizacjom pozarządowym z badanego terenu. Uzyskane wyniki wskazują, że podejmowane przez badane podmioty wysiłki o charakterze promocyjnym, mające na celu informowanie społeczności lokalnej o prowadzonej działalności czy innych aspektach funkcjonowania organizacji, koncentrują się na udziale w lokalnych imprezach i wydarzeniach. W roku 2012 jeszcze wzrosła już poprzednio bardzo wysoka ilość wskazań na takie formy promocji i dotyczy ona obecnie postaw niemal 3/4 ogółu badanych NGO.

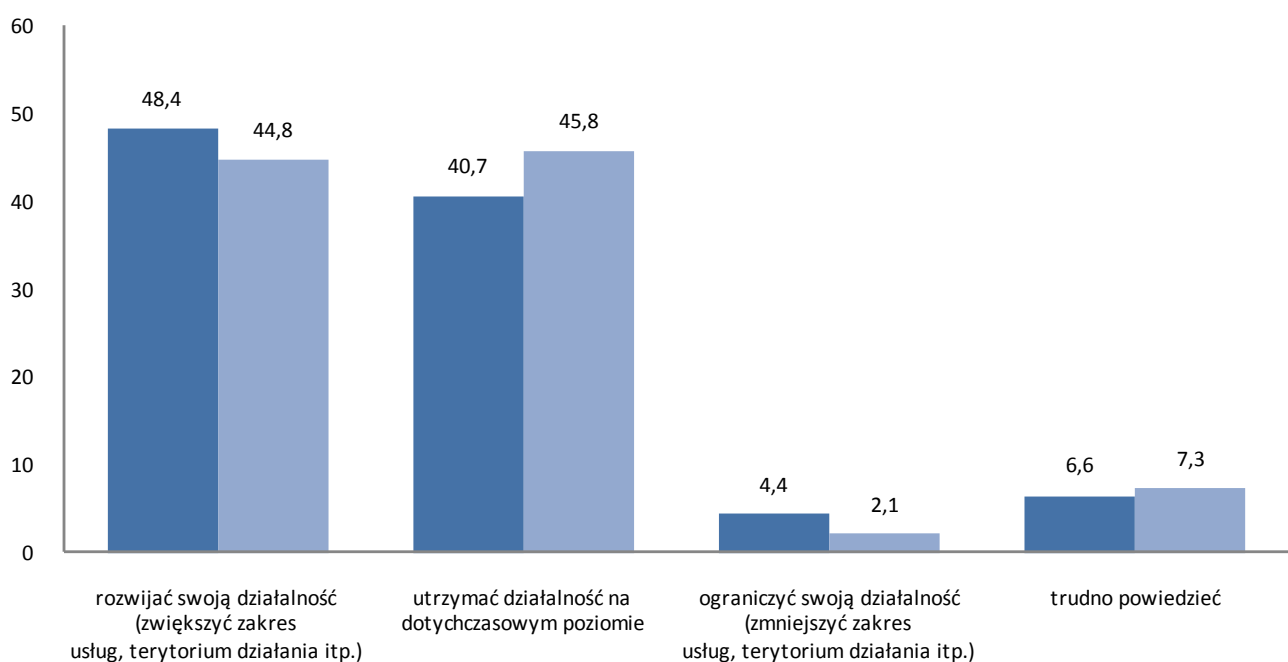
Wykres. Sposoby informowania o swojej działalności/instrumenty promocji. Porównanie dwóch pomiarów

Widoczna jest także tendencja polegająca na tym, że badane organizacje w zakresie informacji i promocji stawiają raczej na tradycyjne media i metody marketingu. Oprócz wspomnianych imprez publicznych dominują ulotki, plakaty itp. formy promocji – odsetek organizacji, które je stosują wzrósł w ciągu roku, aż o ponad 18 punktów procentowych i dotyczy obecnie niemal 60% ogółu badanych podmiotów. Często korzystają one także z tradycyjnej prasy – tutaj wzrost w ciągu roku wyniósł ponad 8 punktów procentowych i przekroczył połowę badanej grupy. O niemal 4 punkty procentowe wzrosła także skala działań informacyjno-promocyjnych za pomocą bezpośrednich spotkań z mieszkańcami – po taką metodę sięga obecnie ponad 40% NGO biorących udział w badaniach. Zanotowano natomiast zmniejszenie o niemal 12 punktów procentowych skali informowania za pomocą mediów internetowych (innych niż własna strona WWW) – poprzednio po tę formę sięgała niemal połowa NGO, a obecnie już tylko niewiele ponad 1/3 z nich. Zmniejszyła się także skala podejmowania działań informacyjno-promocyjnych za pośrednictwem telewizji. Trudno te trendy ocenić jednoznacznie bez pogłębionych badań i znajomości specyfiki każdej z kampanii informacyjnych danego NGO. Na pewno musi dziwić zmniejszenie skali korzystania z internetowych portali informacyjnych przynajmniej w przypadku części działań promocyjnych, gdyż pozostałe tendencje, dotyczące zwiększonej skali stosowania metod tradycyjnych, zapewne dadzą się częściowo wyjaśnić specyfiką lokalnych społeczności oraz profilem podejmowanych działań, których promowanie za pomocą np. plakatów czy spotkań z mieszkańcami prawdopodobnie jest efektywne. Nie można jednak wykluczyć, że stosunkowo niewielka skala stosowania bardziej nowoczesnych technik komunikacji wynika przynajmniej częściowo z braku świadomości i umiejętności wśród kadr niektórych NGO.

Następne pytanie zawarte w ankiecie zostało poświęcone planom badanych organizacji na najbliższy rok w kontekście skali i zakresu prowadzonej aktywności. Aż niemal połowa wskazań dotyczyła planów rozwoju skali i/lub zasięgu prowadzonej działalności. Ponad 40% wskazań to z kolei plany utrzymania działalności na poziomie dotychczasowym.

Wykres. Plany organizacji na najbliższy rok

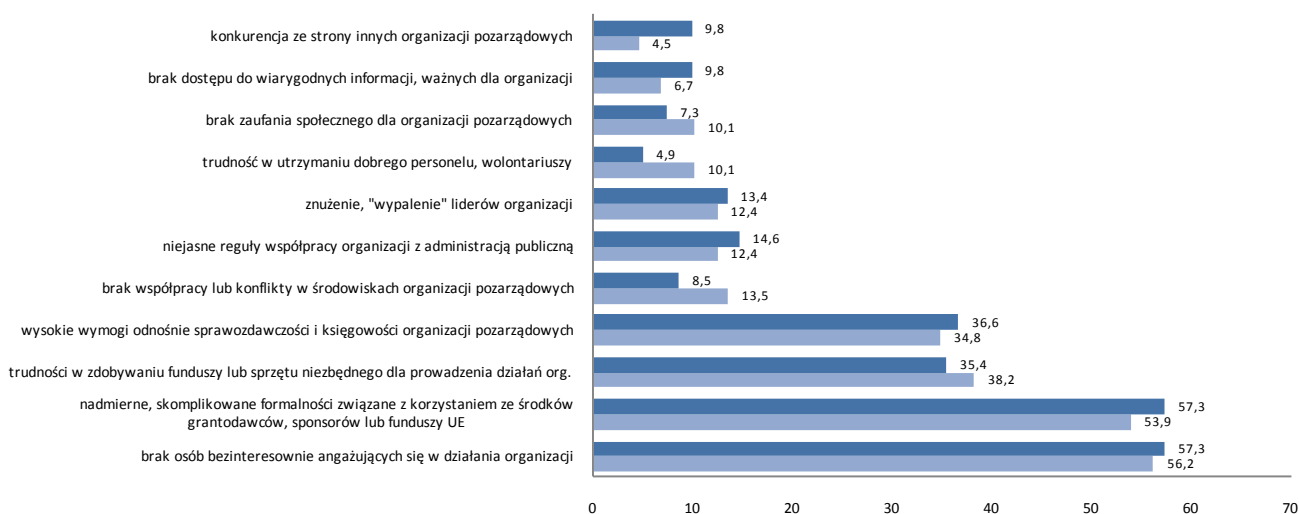
■ 2012 ■ 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

W porównaniu z poprzednim badaniem nie odnotowano istotnych zmian – różnice procentowe są niewielkie w każdej z możliwych odpowiedzi. O niespełna 4 punkty procentowe wzrosła ilość deklaracji, że organizacja zamierza rozwinąć skalę lub zasięg działalności, o nieco ponad 2 punkty natomiast takich, iż planowane jest ograniczenie aktywności. Na pewno zjawiskiem pozytywnym jest to, że o rozwoju działań myśli niemal połowa spośród badanych NGO (i że jest to tendencja rosnąca, uchwycona już za pomocą dwóch badań), natomiast zjawisko przeciwne dotyczy niewielu ponad 4% ogółu. Takie wyniki wskazują na stabilizację i stosunkowo dobrą kondycję badanych podmiotów, skoro tak znaczna część z nich kreśli plany rozwojowe.

Kontynuując wątek związany z planami na przyszłość i wynikającą z nich oceną kondycji organizacji, kolejne pytanie poświęcono rozpoznaniu trudności, które w subiektywnej ocenie ich przedstawicieli najbardziej doskwierają organizacjom pozarządowym. Najczęściej wskazywane bolączki, to brak osób angażujących się bezinteresownie w działania organizacji oraz trudne, skomplikowane formalności związane z ubieganiem się o dotacje lub z korzystaniem z nich – obie te kategorie są przywoływane przez niemal 60% ogółu wskazań każda. Znaczna, choć istotnie mniejsza ilość wskazań dotyczy trudności ze zdobywaniem sprzętu i wyposażenia, a także wymogów dotyczących sprawozdawczości i księgowości NGO – te dwie kategorie były akcentowane przez ponad 1/3 ogółu badanych każda.

Wykres. Trudności w prowadzonych działaniach (dane w procentach; wyniki nie sumują się do stu, ze względu na możliwość wyboru kilku wariantów odpowiedzi)

■ 2012 ■ 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

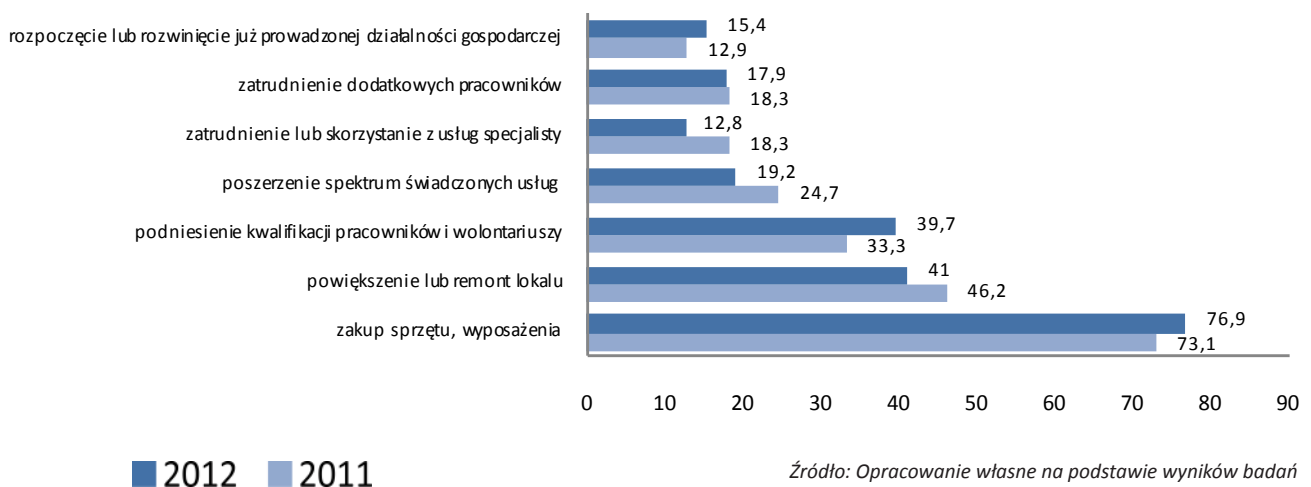
Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku

Po 60. roku życia nadal można być aktywnym. Seniorzy dzielą się z innymi bogactwem doświadczenia życiowego, a przy tym sami wciąż nabywają nowe kompetencje. Dlatego jednym z podmiotów wspieranych przez Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych był **Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku**. Otrzymał on wielokrotnie wsparcie techniczne, konieczne do funkcjonowania organizacji: dostęp do kserokopiarki, komputera czy sali, w której mogą odbywać się spotkania. W ramach Inkubatora wspierano także edycję biuletynu Uniwersytetu, dzięki któremu jego członkowie i sympatycy byli na bieżąco informowani o podejmowanych działaniach.

Najczęściej wskazywane problemy nie uległy istotnym zmianom w ciągu roku oddzielającego badania. Nieco wzrosła (o ponad 3 punkty procentowe) ilość wskazań na wymogi formalne/biurokratyczne związane z dotacjami, a także ilość wskazań na brak osób bezinteresownie angażujących się w działalność organizacji. Z kolei wzrost w kategorii dotyczącej wymogów formalnych i sprawozdawczości NGO wyniósł prawie 2 punkty procentowe. W przypadku kłopotów związanych z pozyskiwaniem sprzętu i/lub funduszy na działania statutowe nastąpił niemal 3-punktowy spadek wskazań między kolejnymi badaniami. O 5 punktów procentowych zmalała ilość wskazań na konflikty lub brak współpracy między NGO; o ponad 5 punktów zmalała liczba wskazań na trudności z utrzymaniem personelu i wolontariuszy; o niemal 3 punkty zmalała ilość wskazań na brak zaufania społecznego do NGO. Wzrosły natomiast ilość wskazań na konkurencję ze strony innych NGO (o ponad 5 punktów procentowych) oraz na brak dostępu do wartościowych informacji (o ponad 3 punkty). Bez wątpienia zatem analiza odpowiedzi na to pytanie wskazuje dość dokładnie, jakie są największe bolączki badanych NGO, tym bardziej, że w kwestiach wskazywanych najczęściej widać w kolejnych badaniach podobną skalę problemów.

Następnie poproszono badanych przedstawicieli organizacji pozarządowych o wskazanie aktualnych potrzeb. Do grona wskazań najczęstszych należą zakup sprzętu i wyposażenia – aż ponad 3/4 ogółu wskazań. Powiększenie lub remont lokalu wskazało ponad 40% organizacji, natomiast niewiele mniej NGO przywołało problem podniesienia kompetencji pracowników i wolontariuszy.

Wykres. Aktualne potrzeby organizacji (dane w procentach; wyniki nie sumują się do stu, ze względu na możliwość wyboru kilku wariantów odpowiedzi)

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Trzebników

Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych udzielał indywidualnego wsparcia doradczego kilkunastu organizacjom. Wspólnie analizowano ścieżki rozwoju organizacji oraz planowano dalsze działania. Szczególny nacisk kładziono na pomoc organizacjom stosunkowo młodym, jak **Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Trzebników**. Zaoferowano jej porady dotyczące m.in. tego, jak zaangażować lokalną społeczność w tworzenie projektów odpowiadających potrzebom mieszkańców, a także pomagano przy organizacji wydarzeń (np. spotkania Mikołajkowe dla najmłodszych mieszkańców) czy w pozyskiwaniu dofinansowania na cele rozwojowe (jak budowa boiska sportowego).

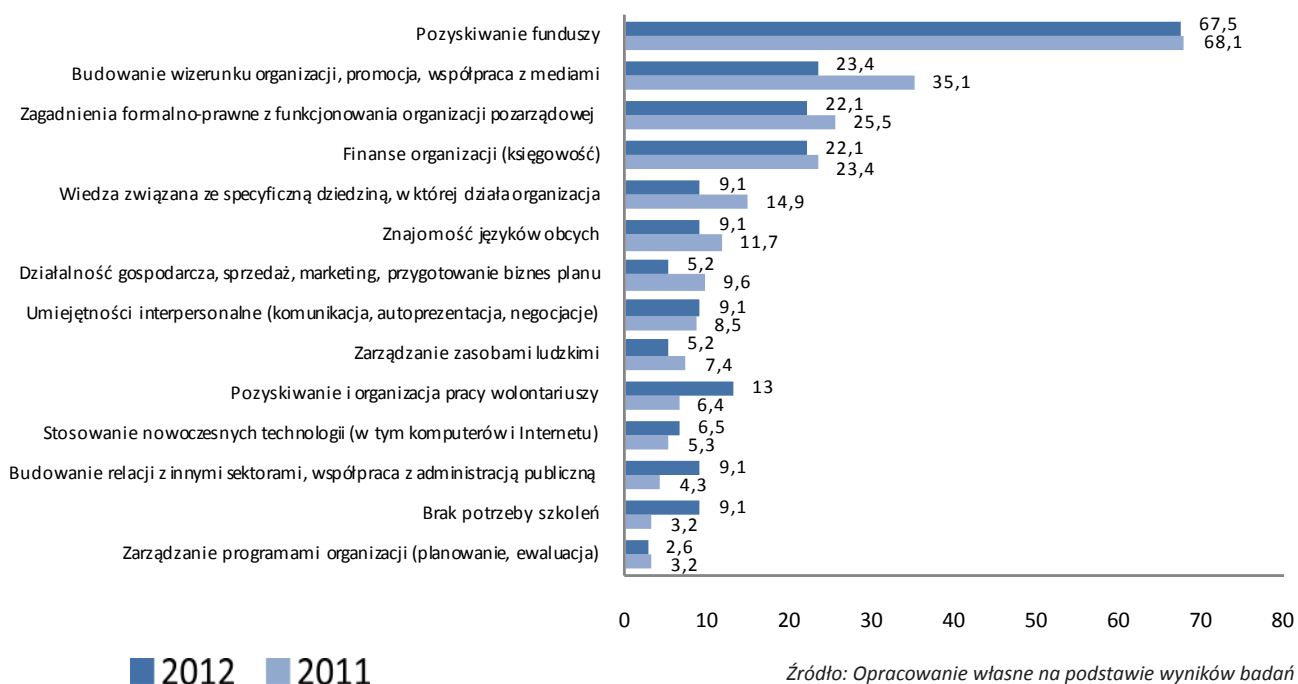
fol. Grzegorz Jastrząb

Wśród zgłaszanych problemów zaszły od roku 2011 pewne zmiany, które warto podkreślić: o niemal 4 punkty procentowe wzrosła ilość wskazań dotyczących potrzeby zakupu sprzętu lub wyposażenia, choć już w poprzedniej edycji badań ta kategoria potrzeb dominowała. W kwestii potrzeb dotyczących remontu lub powiększenia lokalu nastąpił ponad 5-punktowy spadek ilości wskazań, choć i tak problem dotyczy ponad 40% badanych NGO. W kategorii potrzeb związanych z podniesieniem kwalifikacji pracowników i/lub wolontariuszy nastąpił ponad 6-punktowy wzrost liczby wskazań.

Wnioski płynące z odpowiedzi na to pytanie wskazują zatem, że o ile pewne kwestie przynajmniej częściowo zostały rozwiązane, o tyle kluczowe potrzeby organizacji są podobne jak rok wcześniej i obejmują podobną, znaczącą grupę wśród badanych NGO. W dodatku istotna część wskazanych problemów wymaga prawdopodobnie dość znacznych nakładów finansowych, aby można było je rozwiązać lub złagodzić ich skalę. O ile zatem poprzednie pytania wskazują na dość dobrą kondycję organizacji w ogóle, a także na stopniowe rozwiązywanie problemów „miękkich” (kompetencje, promocja, nawiązanie współpracy itp.), o tyle w tym pytaniu zdiagnozowano istnienie znacznej skali problemów o charakterze „twardym”, wymagającym pozyskania środków i poniesienia nakładów finansowych na zakupy produktów, usług czy aktywów.

Kolejną kwestią poruszoną w ankiecie były potrzeby szkoleniowe badanych NGO z punktu widzenia zarówno ich obecnych potrzeb i niedoborów w sferze kompetencji, jak i z uwagi na ewentualne plany rozwojowe. Zapytano także o już przeprowadzone szkolenia pracowników, członków lub wolontariuszy. Z odpowiedzi uzyskanych w roku 2012 wynika, że 56% organizacji przeprowadzało szkolenia (wzrost o ponad 6 punktów procentowych w porównaniu z informacjami uzyskanymi w roku 2011). Zakres tych szkoleń obejmował głównie kwestie związane z pozyskiwaniem i rozliczaniem funduszy (w tym europejskich i innych dotacji), zarządzanie organizacjami, projektami i funduszami, pracę z osobami chorymi, ekonomię społeczną oraz inne specjalistyczne kwestie, takie jak animacja społeczna, sport, kultura i praca z dziećmi.

Wykres. Szkolenia – potrzeby (dane w procentach; wyniki nie sumują się do stu, ze względu na możliwość wyboru kilku wariantów odpowiedzi)

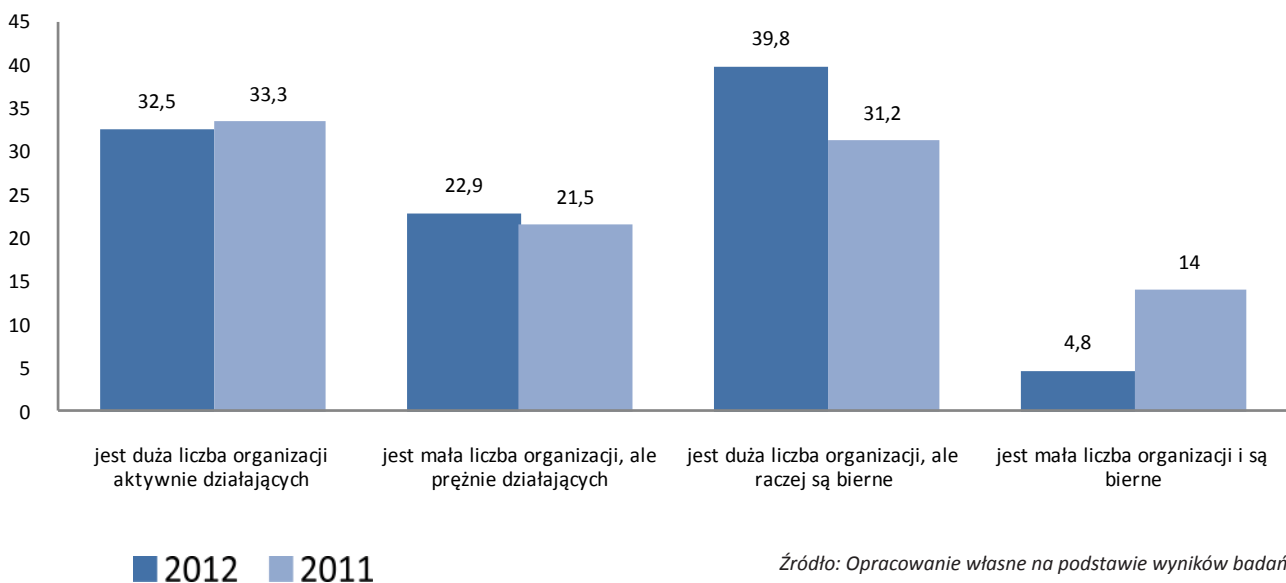

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Zapytano respondentów również o to, jakie są aktualne potrzeby szkoleniowe i jakie kwestie merytoryczne powinny obejmować. Organizacje chcą niezmiennie szkolić się w zakresie pozyskiwania funduszy – taką potrzebę wyraziło w II edycji badań niemal 70%, czyli niemal dokładnie tyle samo, co rok wcześniej. Następne w kolejności są szkolenia dotyczące tworzenia wizerunku, promocji, współpracy z mediami itp. – tutaj jednak nastąpił aż niemal 12-punktowy spadek zapotrzebowania w ciągu roku. Kolejne popularne kategorie wskazywane w badaniach dotyczyły szkoleń w kwestii formalno-prawnych aspektów funkcjonowania organizacji oraz dbałości o jej rozliczenia finansowe (księgowość) – obie te kategorie wskazała ponad 1/5 ogółu badanych organizacji i są to wyniki dość podobne do uzyskanych w poprzednich badaniach (dla pierwszej z tych kategorii zanotowano ponad 3-punktowy spadek). Inne aspekty wiedzy możliwej do nabycia w trakcie szkoleń miały znacznie mniej wskazań. Najciekawsze poznawczo trendy wśród nich, to: dość znaczny wzrost zapotrzebowania na szkolenia ws. pozyskiwania i organizacji pracy wolontariuszy (wzrost o ponad 6 punktów procentowych), wzrost zainteresowania nauką budowania relacji z innymi sektorami i administracją (wzrost o niemal 5 punktów), ponad 4-punktowy spadek zainteresowania szkoleniami dotyczącymi prowadzenia działalności gospodarczej i jej aspektów, a także niemal 6-punktowy spadek zainteresowania szkoleniami dotyczącymi wiedzy specjalistycznej, związanej z profilem działania organizacji. Niepokoić może 9-procentowy odsetek podmiotów wskazujących na brak potrzeb szkoleniowych dla kadry i współpracowników – jest to wzrost o niemal 6 punktów w porównaniu z poprzednimi badaniami. Nadal jednak widoczna jest tendencja optymistyczna: znakomita większość badanych NGO chce się szkolić, dostrzega taką potrzebę, a w dodatku ponad połowa z nich faktycznie skorzystała z możliwości szkoleń w ciągu roku, który minął między dwoma edycjami badań.

Jako kolejna poddana rozpoznaniu i ocenie ujęta została w ankiecie kwestia stanu/kondycji innych organizacji pozarządowych w subiektywnej ocenie przedstawicieli badanych NGO. Inaczej mówiąc, chodziło o ocenę lokalnego sektora NGO w oczach osób współtworzących to środowisko. Są to, jak wspomniano, oceny subiektywne, nie poparte żadnymi danymi czy mierzalnymi faktami. Druga edycja badań przyniosła najwięcej wskazań mówiących, iż organizacji jest dużo, ale raczej są bierne – uważa tak niemal 40% ogółu ankietowanych NGO. Nieco mniej, bo ponad 1/3 wskazań mówi, iż jest dużo organizacji działających aktywnie.

Wykres. Kondycja organizacji w najbliższym otoczeniu (dane w procentach)

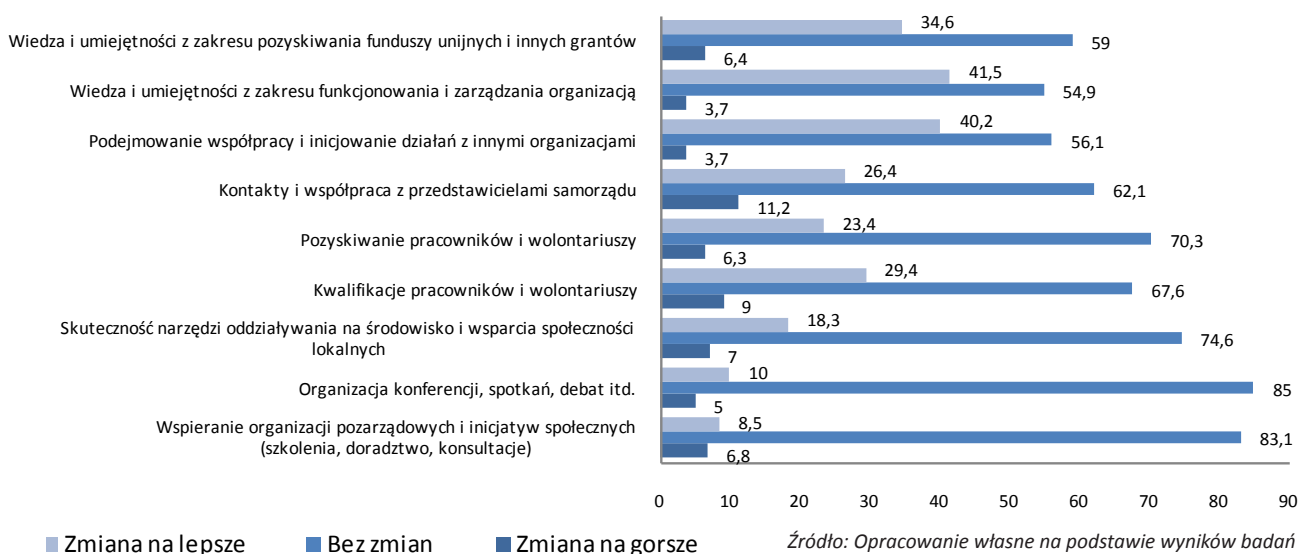

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Mamy zatem do czynienia ze znaczącą zmianą ocen. O ile w poprzednim badaniu dominowały wskazania mówiące, iż jest dużo organizacji aktywnie działających (takich ocen była dokładnie 1/3 ogółu; w II edycji badań nieznacznie ich ubyło), o tyle w badaniach z roku 2012 nastąpił znaczący wzrost wskazań na opinię, iż organizacji co prawda jest dużo, lecz są nieaktywne – takich ocen jest obecnie najwięcej (wzrost o ponad 8,5 punktu procentowego w ciągu roku). Znaczący spadek, niemal 10-punktowy, zanotowała kategoria mówiąca, iż organizacji jest niewiele i są bierne. Trudno ocenić, dlaczego nastąpiła taka zmiana, jednak pozostaje faktem, że obecna „samoocena” sektora NGO jest bardziej krytyczna niż przed rokiem.

Na koniec prezentacji wyników zgromadzonych w trakcie badań ankietowych warto omówić tę część ankiety wykorzystanej podczas drugich badań, w roku 2012, w której zadano pytania dotyczące zmian, jakie zaszły w okresie od poprzedniego badania. Uzyskane odpowiedzi są bardzo ciekawe z punktu widzenia kondycji badanych NGO. W ocenie sytuacji organizacji w okresie pomiędzy badaniami największe zmiany „na lepsze” organizacje odnotowały w zakresie wiedzy i umiejętności funkcjonowania i zarządzania organizacją (aż 41,5% ogółu badanych uznało, że w tej dziedzinie sytuacja uległa poprawie). Niewiele mniej ocen pozytywnych dotyczyło podejmowania współpracy i inicjowania działań z innymi organizacjami (poprawę stwierdzono u 40,2% NGO) oraz wzrostu wiedzy i umiejętności pozyskiwania funduszy unijnych i innych grantów (poprawa u 34,6%). Znaczny odsetek organizacji uważających, że dokonały się zmiany pozytywne stwierdzono także w przypadku ocen dotyczących kwalifikacji pracowników i wolontariuszy (niemal 30%), kontaktów i współpracy z przedstawicielami samorządu lokalnego (ponad 1/4 ogółu badanych) oraz pozyskiwania pracowników i wolontariuszy (prawie 1/4). Skala odczuć negatywnych, tj. dotyczących opinii, iż w jakiejś dziedzinie zaszły zmiany na gorsze, była znacznie niższa, zazwyczaj dotycząc kilku procent ogółu wskazań – tylko w przypadku kontaktów i współpracy z przedstawicielami samorządu lokalnego było ciut wyższa i istotna statystycznie, wynosząc nieco ponad 10% ogółu badanych NGO. Pełne wyniki prezentuje poniższy wykres. Wnioski płynące z pytania o tendencje zaobserwowane w ciągu roku, są niewątpliwie optymistyczne – co prawda w każdej kategorii dominują oceny wskazujące na brak istotnych zmian, jednak w znacznej części kategorii zaobserwowano duże odsetki ocen mówiących o zmianach na lepsze. W dodatku w żadnej kategorii oceny mówiące o zmianach na gorsze nie były liczne oraz było ich znacznie mniej niż opinii o poprawie sytuacji.

Wykres. Ocena zmian, które zaszły między pierwszym a drugim badaniem ankietowym (dla większej czytelności wykresu pominięto opinie wskazujące na brak zdania w danej kwestii)

Omówienie badań jakościowych

Jak wspomniano na wstępie, w ramach badania przeprowadzono 30 indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami organizacji pozarządowych z powiatów zawierciańskiego i myszkowskiego. Pierwszym kryterium ich doboru było zróżnicowanie – z powiatu myszkowskiego wybrano 6 organizacji spośród 20 najprężniej działających, z powiatu zawierciańskiego 24 z 200 funkcjonujących. Zasadniczy w doborze respondentów był wybór organizacji reprezentujących różne dziedziny – rozwój lokalny, kultura, sport, dobroczynność, pomoc społeczna itp. Miało to na celu rozpoznanie specyfiki kondycji i problemów podmiotów o odmiennych celach i obszarach aktywności.

W każdej z wybranych organizacji przeprowadzono jeden wywiad w roku 2011 i powtórzono go w roku 2012. Respondentami byli w większości liderzy organizacji, posiadający największą wiedzę z zakresu jej funkcjonowania. Tylko w kilku przypadkach rozmówcami byli pracownicy/wolontariusze organizacji. Badanie przeprowadzono według wcześniej opracowanego scenariusza. Scenariusz składał się z pięciu części: ogólne informacje o organizacji, współpraca i kontakty, finansowanie i pozyskiwanie środków, kondycja organizacji, ocena „trzeciego sektora”. Wywiady przeprowadzone w roku 2012 dotyczyły także ewentualnych zmian, jakie mogły zajść od czasu poprzedniego badania. Każdy z wywiadów trwał od 60 do 90 minut. Badanie objęło: 24 stowarzyszenia, 3 fundacje, 2 kluby sportowe i 1 stowarzyszenie zwykłe. Pięć z nich to organizacje pożytku publicznego.

Zapisy przeprowadzonych rozmów nie są łatwe do interpretacji o charakterze statystycznym. Wynika to zarówno z faktu znacznego zróżnicowania organizacji badanych w ten sposób, jak i przede wszystkim ze specyfiki tej metody badawczej, czyli stosunkowo „luźnej” rozmowy, znacznie mniej zestandaryzowanej i pozostawiającej większą swobodę w udzielaniu odpowiedzi niż miało to miejsce w badaniu ankietowym. Z tego względu, a także z uwagi na ograniczoną objętość niniejszego raportu (zapisy wszystkich wywiadów zajmują w sumie ponad 70 stron), prezentujemy tylko ogólne tendencje widoczne w badaniach jakościowych.

Za pomocą wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych starano się rozpoznać m.in. przyczyny tworzenia NGO, angażowania się w działalność społeczną, przesłanki skłaniające do aktywności nierzadko wieloletniej. Z przeprowadzonych rozmów wynika, że głównymi motywami utworzenia niemal każdej z badanych organizacji była jakaś istotna potrzeba lub wola konkretnej grupy społecznej. Są to grupy bardzo różnorodne (m.in. młodzież, niepełnosprawni, osoby ubogie, pasjonaci różnych dziedzin, społeczności lokalne itp.), jednak twórcy i/lub działacze organizacji wskazywali, że impulsem do utworzenia NGO oraz aktywności w jego ramach była diagnoza mówiąca, iż środowiskom tym brakuje w skali lokalnej jakiegoś rodzaju wsparcia, świadczeń czy usług, które dawałyby im potrzebną pomoc czy po prostu polepszały jakość ich życia lub możliwości realizowania swoich celów. Częstą przyczyną powstania jakiejś organizacji był brak inicjatyw tego typu na danym terenie. W kilku przypadkach u korzeni badanych NGO leżała reakcja na problem nagły i niejako wymuszający samoorganizację (np. groźba likwidacji lokalnej szkoły skłoniła rodziców do powołania stowarzyszenia, które przejęło placówkę). Odbiorcami działań są w niektórych NGO głównie sami członkowie (dzieje się tak przede wszystkim w przypadku organizacji o wąskim profilu, skierowanych na zajmowanie się konkretnym problemem), jednak w większości z nich beneficjentami są całe lokalne społeczności lub duże grupy mieszkańców.

Wśród 30 badanych organizacji większość bazuje na pracy społecznej swoich liderów i szeregowych członków lub sympatyków. Wynika to zarówno z sytuacji finansowej (brak środków na zatrudnianie pracowników), jak i z przekonania, że tego rodzaju aktywność powinna być prowadzona w oparciu o pracę społeczną (aczkolwiek pojawiły się też opinie, iż jest to działalność na tyle angażująca siły i czas, że powinna być prowadzona odpłatnie tak, jak prace zawodowe) lub że organizacja i jej działania posiadają bardziej konieczne i sensowne wydatki z punktu widzenia swoich celów statutowych niż tworzenie miejsc pracy. W większości przypadków nie jest łatwa do określenia liczba aktywnych członków i wolontariuszy angażujących się w działania organizacji – często najbardziej dynamiczny „rdzeń” to kilka lub kilkanaście osób, a ogólna liczba osób zaangażowanych w jakiś sposób w działalność oscyluje wokół 30. Jednym z problemów często akcentowanych w trakcie wywiadów był niedobór osób angażujących się w działania organizacji – wielu NGO doskwiera brak „rąk do pracy”. Dotyczy to zarówno prac stosunkowo prostych, jak i problemów z obsługą takich dziedzin, które wymagają kompetencji fachowych (najczęściej wskazywane są prace z zakresu księgowości oraz kwestii formalno-sprawozdawczych).

Jeśli chodzi o analizę kondycji badanych organizacji, to kluczowy wniosek wyłaniający się z badań za pomocą wywiadów mówi, że ogromna większość spośród 30 NGO działa stosunkowo aktywnie i podejmuje kroki mające na celu rozwój samej organizacji. Oczywiście występują tutaj dość znaczne różnice dotyczące skali takich postaw, uwarunkowane różnymi czynnikami (wielkość organizacji, doświadczenie jej liderów i współpracowników, posiadane środki i inne aktywa itp.), jednak tendencja rozwojowa jest bardzo wyraźnie widoczna w przeprowadzonych rozmowach. Taka tendencja została zaobserwowana nie tylko w ogóle, lecz także podczas ponownych badań, mających uchwycić głównie tendencje zachodzące na przestrzeni roku. Spośród 30 organizacji, z którymi przeprowadzono wywiady, właściwie tylko o trzech można powiedzieć, że w okresie między obiema turami badań nie podejmowały ożywionej aktywności – w jednym przypadku było to spowodowane obowiązkami zawodowymi liderów organizacji, w dwóch natomiast zmianami organizacyjno-kadrowymi. Nieco inaczej wygląda kwestia samych działań. Badane organizacje stosunkowo nieznacznie poszerzają tematykę i sięgają po nowe formy prowadzonej aktywności. Rozwój dokonuje się raczej w kwestii ilości prowadzonych działań lub poprzez ulepszanie dotychczasowej oferty, znacznie rzadziej natomiast przybiera postać innowacji tematycznych czy organizacyjnych. Są jednak wśród badanych 30 podmiotów także organizacje, które przeżywają zaawansowany i dynamiczny rozwój w kwestii skali, zasięgu i nowatorstwa prowadzonej aktywności – możemy mówić o 6-7 takich przypadkach.

W większości organizacji zaobserwowano chęci i faktycznie podejmowane kroki w zakresie szkoleń liderów i kadr. Tego typu postawy stosunkowo często stwierdzano w pierwszych badaniach, a w drugiej turze wywiadów widoczne jest nasilenie tej tendencji.

Inny z ważnych wątków przeprowadzonych rozmów dotyczy pozyskiwania środków na prowadzone działania. Wśród badanych NGO przeważają te o „średnim” poziomie dochodów – posiadają one pewne środki na działalność, jednak stosunkowo skromne. Wśród badanych są organizacje, które dobrze radzą sobie z pozyskiwaniem funduszy z dotacji, w tym środków unijnych. Dużo organizacji stara się o pozyskanie środków zewnętrznych, jednak tylko nieliczne radzą sobie na tym polu naprawdę dobrze. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że w okresie między kolejnymi badaniami wzrosła ilość organizacji, które pod tym względem dokonały istotnego rozwoju (co ciekawe, są wśród nich głównie organizacje o raczej krótkim stażu), zwiększyła się także ogólna orientacyjna pula środków pozyskanych w porównaniu z poprzednimi badaniami. Są to głównie środki pochodzące z programów dotacyjnych – wyraźny jest wzrost zainteresowania tą formą finansowania oraz rozwój umiejętności radzenia sobie z aplikowaniem o środki z takich źródeł. Jednak sporo badanych NGO wskazuje

na rozmaite problemy dotyczące tego aspektu funkcjonowania. Dość znaczny odsetek takich wypowiedzi dotyczy trudności z pozyskiwaniem środków od sponsorów – głównie przedsiębiorstw prywatnych. Tutaj można dostrzec w okresie między badaniami wzrost tendencji negatywnych, co jest zazwyczaj uzasadniane kryzysem gospodarczym. Są też głosy mówiące o braku wsparcia ze strony samorządu lokalnego różnych szczebli, jednak tego rodzaju opinii jest mniej niż w badaniach poprzednich. Większość organizacji ocenia negatywnie – i traktuje to zjawisko jako istotną przeszkodę w działaniach – wymogi dotyczące sprawozdawczości formalnej i finansowej związanej z dotacjami. Dotyczy to także grantów otrzymywanych od jednostek samorządu terytorialnego – w tym przypadku możemy mówić nawet o wzroście częstotliwości wskazań na ten aspekt w okresie między dwoma badaniami.

Kolejny wniosek płynący z badań za pomocą wywiadów mówi, iż właściwie każda z organizacji współpracuje w mniejszym lub większym stopniu z jakimś podmiotem. Najczęściej są to inne organizacje (zazwyczaj lokalne), władze samorządowe różnych szczebli, lokalny biznes oraz instytucje publiczne. Zakres i częstotliwość tej współpracy są oczywiście zróżnicowane w zależności od rozmaitych czynników (jak choćby profil aktywności danego NGO), ale nie zaobserwowano tendencji do izolacji. Co więcej, ponowne badania za pomocą wywiadów pozwalają stwierdzić, że skłonność do współpracy rośnie – organizacje częściej dostrzegają wartość partnerstwa, wymiany doświadczeń, wzajemnej pomocy, korzystania z aktywów będących w posiadaniu innych podmiotów itp. Ciekawe tendencje zaobserwowano w kwestii współpracy z samorządem lokalnym. Pierwsza dotyczy bardzo dobrych relacji między organizacjami a władzą lokalną, natomiast druga wskazuje na brak relacji oraz zainteresowania działalnością organizacji pozarządowych ze strony władz lokalnych. W powtórzonych badaniach można jednak stwierdzić mniejszą skalę opinii i informacji o braku współpracy oraz większą o zrozumieniu potrzeb NGO ze strony jednostek samorządu terytorialnego.

Wśród kwestii poruszonych podczas wywiadów znalazły się także pytania dotyczące działań promocyjnych. Jeśli chodzi o samą potrzebę tego rodzaju wysiłków, w zasadzie wszystkie organizacje dostrzegają ich znaczenie i konieczność. Zróżnicowane są natomiast faktyczne postawy w tym zakresie. Uwarunkowane są one głównie możliwościami finansowymi. Stosunkowo często pojawia się w wywiadach wątek mówiący o tym, że organizacja nie dysponuje środkami na prowadzenie działań promocyjnych. Niektórzy rozmówcy stwierdzali, że w związku z tym rezygnują z aktywności promocyjnej. Inni z tej grupy z kolei akcentowali korzystanie z rozmaitych darmowych lub niskokosztowych form reklamy i informowania o prowadzonych działaniach. Własnym sumptem tworzą ulotki czy plakaty, które są przez członków organizacji kolportowane w różnych miejscach. Często są przypadki współpracy z lokalnymi mediami i promowania własnych działań za ich pośrednictwem. W badanej grupie istnieje także znaczna świadomość korzyści i znaczenia własnej strony internetowej. W kwestii tej można w powtórzonych badaniach dostrzec wzrost – już uprzednio wysokiej – świadomości, jak ważne, użyteczne, a przy tym niskokosztowe jest to narzędzie. Nawet te organizacje, które własnej strony nie posiadają, deklarują chęć jej utworzenia lub wręcz planują to uczynić w nieodległej przyszłości.

Problemem, który w rozmowach z przedstawicielami NGO pojawiał się często w obu turach badań, są kłopoty natury lokalowo-sprzętowej. Można powiedzieć, że znaczna część rozmówców oparowała do perfekcji sztukę prowadzenia działalności statutowej mimo braku wielu podstawowych urządzeń i zasobów, jednak mimo to w wywiadach często przewija się wątek wskazujący, iż posiadanie własnego lokalu czy bogatszej bazy sprzętowej i zaplecza znacznie ułatwiłoby prowadzone działania i ich skalę oraz pomogłoby w realizacji celów danej organizacji. Przy pomocy wywiadów zdiagnozowano problem widoczny już wyraźnie w badaniach ankietowych. Nieliczne organizacje mogą

mówić o dobrych warunkach tego rodzaju. Część nie posiada lokalu w ogóle, większość dysponuje pomieszczeniem użyczonym, nie zawsze odpowiednim do prowadzonej działalności czy to z uwagi na wielkość, czy z powodu warunków technicznych. Częste były także opinie dotyczące problemów sprzętowych – jedynie nieliczne organizacje, zazwyczaj te o stosunkowo długim stażu działalności, były zadowolone z istniejącego stanu rzeczy w tym zakresie. Poprawa sytuacji w ciągu roku między dwoma turami badań miała charakter raczej incydentalny – kilka NGO nieco doposażyło bazę sprzętową, głównie dzięki pozyskanym dotacjom na konkretne działania projektowe. Natomiast w sytuacji lokalowej trudno zauważyć pozytywne zmiany.

Podczas analizy zapisów wypowiedzi zgromadzonych w trakcie badań uwidacznia się bardzo ciekawa tendencja. Poza nielicznymi przypadkami możemy mówić o postawie pozytywnej i o subiektywnym zadowoleniu z prowadzonej aktywności. Nawet tacy rozmówcy, którzy wskazywali na liczne problemy, byli przekonani o sensie prowadzonych działań, a osiągnięcia i efekty były dla nich ważniejsze niż niedogodności napotykanne podczas istnienia NGO. Wielu rozmówców wskazując na problemy (nierzadko dość poważne) bagatelizowało je z punktu widzenia sensu i celu podejmowanych wysiłków. Słabości organizacji, przywoływane podczas rozmów, traktowano zazwyczaj jako pewną barierę w samym rozwoju aktywności, która mimo to jest prowadzona wbrew nim, tyle że na mniejszą skalę lub w mniej komfortowych warunkach. Nierzadko tego rodzaju kłopoty traktowano jako przejściowe i możliwe do rozwiązania w taki czy inny sposób. W znacznej części rozmów zaznaczyła się tendencja, którą można określić jako wytrwałe dążenie do celu mimo posiadania skromnych środków. Nie zrażając się niedoborem różnych aktywów, deklarowano, że działalność będzie wciąż prowadzona, a nawet rozwijana. Oczywiście zdarzały się także postawy odmienne, jednak były one w zdecydowanej mniejszości i zazwyczaj miały podłoże niezwiązane z samymi celami i formami aktywności danego NGO (konflikty personalne, zmiany strukturalne, problemy natury osobistej, duża ilość innych zajęć i zobowiązań wśród liderów itp.). Bez wątplenia jest to tendencja pozytywna i napawająca optymizmem na przyszłość.

Jak wspomniano, badania jakościowe (wywiady) nie przyniosły informacji, które łatwo uogólnić, dlatego też powyższą analizę należy opatrzyć zastrzeżeniem, że nie jest ona tak precyzyjna, jak wnioski płynące z badań ankietowych. Na pewno jednak umożliwiły one wgląd w mniej wymierne aspekty kondycji lokalnego sektora organizacji pozarządowych, w ich swoisty etos i kulturę organizacyjną, a także w subiektywne odczucia i postawy liderów i członków NGO. Były one także przydatne w bieżących działaniach Zawierciańskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych, pozwalając lepiej rozpoznać kondycję i potrzeby 30 organizacji oraz dostosowywać formy wsparcia do wniosków płynących z zebranych informacji.

Speleo-Myszków – Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Podziemnych Zjawisk Krasowych.

Dobre materiały promocyjne to krok do sukcesu. Doskonale wie o tym **Speleo-Myszków – Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Podziemnych Zjawisk Krasowych**. Zawierciański Inkubator Organizacji Pozarządowych wsparł stowarzyszenie finansowo w zakresie zakupu usług marketingowych i promocyjnych, koniecznych do wykonania pięknych kalendarzy i plakatów promujących ochronę jurajskich jaskiń. Stowarzyszenie Speleo utworzono na bazie grupy pasjonatów zajmujących się nieformalnie podobnymi inicjatywami. Jego główne działania to ochrona przyrody na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej oraz organizowanie warsztatów ekologicznych dla dzieci i młodzieży.

Wnioski z badań organizacji pozarządowych w powiatach zawierciańskim i myszkowskim w latach 2011-2012

Wiele wniosków cząstkowych, poświęconych konkretnym aspektom aktywności organizacji pozarządowych z terenu powiatów zawierciańskiego i myszkowskiego zostało już omówionych przy okazji prezentacji statystycznych wyników badań ankietowych. W większości kwestii poddanych ocenie i w przypadku przeważającej części organizacji były to wnioski pozytywne (choć dość często umiarkowanie pozytywne), gdyż w trakcie badań zaobserwowano tendencje dające powody do zadowolenia z kondycji sektora i postaw organizacji funkcjonujących w jego ramach. Nie oznacza to oczywiście braku problemów w ogóle, ani tym bardziej w przypadku poszczególnych organizacji. Przypomnijmy, że badania ankietowe i statystyczne ujęcie ich wyników wskazują przede wszystkim na tendencje ogólne, uśrednione, co oznacza, że zjawiskom pozytywnym mogą towarzyszyć rozmaite problemy w przypadku niektórych badanych podmiotów. Bez wątplenia natomiast trendy zaobserwowane podczas obu przeprowadzonych badań ankietowych pozwalają mówić o stosunkowo niezłej kondycji lokalnych NGO oraz o stopniowej – w jednych obszarach szybszej, w innych bardziej powolnej – poprawie sytuacji. Przede wszystkim w świetle pierwszych informacji i opinii wyrażonych za pomocą ankiet oraz po dokonaniu ich weryfikacji po upływie roku, warto powtórzyć główne wnioski, które nasuwały się w roku 2011, a zostały zawarte w raporcie wstępnym z ówczesnych badań. Warto podkreślić jest to, że znaczna część organizacji bazuje wyłącznie na aktywności społecznej (nieodpłatnej) swoich liderów i działaczy, co świadczy o autentycznie społecznikowskim duchu oraz o znacznej determinacji w realizowaniu założonych celów. Pozytywne tendencje odzwierciedlają także wyniki dotyczące chęci i umiejętności współpracy pomiędzy samymi organizacjami oraz między nimi a innymi ważnymi aktorami lokalnej sceny społecznej, jak instytucje publiczne – czy będą to jednostki samorządu terytorialnego, czy lokalne oddziały agend państwowych, czy publiczne ośrodki kultury, sportu itp. Umiejętność współpracy z innymi świadczy nie tylko o postawie nakierowanej na rozmaite formy partnerstwa, ale także o tym, że organizacje zazwyczaj nie działają „same sobie”, lecz postrzegają własną aktywność w kontekście całego lokalnego środowiska i jego innych podmiotów, tworząc w ten sposób tkankę społeczną.

W roku 2012 w ogóle oraz w porównaniu z badaniami sprzed roku można stwierdzić, że wśród lokalnych organizacji pozarządowych dominują inicjatywy raczej młode pod względem stażu, ale zarazem

Stowarzyszenie Osiedlowe „Podlas” Myszków

Podczas funkcjonowania Zawierciańskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych NGO objęte wsparciem podsunęły pomysł utworzenia Funduszu Inicjatyw Lokalnych. Przy jego pomocy małe lokalne organizacje mogą pozyskiwać środki z odpisów 1% podatku. Dotychczas Fundusz wsparł ponad 100 organizacji i pozyskano dla nich 160 000 zł. Doskonałym przykładem tego, jak wiele może znaczyć mądra pomoc, jest działalność stowarzyszenia **Podlas z Myszkowa**. W ciągu dwóch lat pozyskało ono z Funduszu 24 000 zł. Kwotę przeznaczono na rozwój parku sportu i rekreacji: stworzenie placu zabaw, oczyszczenie stawu, zainstalowanie siłowni na wolnym powietrzu i budowę sceny, gdzie odbywają się imprezy dla mieszkańców

nie nazbyt młode, czyli już stosunkowo okrzepłe i nie będące efektem „słomianego zapału”. Wszystkie badane organizacje działają ponad rok, znaczna część z nich dłużej, a niemal 50% funkcjonuje już od ponad 10 lat. O dynamice i rozwoju świadczą m.in. deklaracje dotyczące zamiarów. W roku 2011 niemal 45% organizacji planowało lub zapowiadało zwiększenie zakresu działań, a informacje uzyskane po upływie roku wskazują, że przynajmniej częściowo takie plany udało się zrealizować. W kolejnych badaniach, z roku 2012, jeszcze wzrósł odsetek organizacji, które planują rozwój prowadzonej działalności – najnowsze deklaracje tego rodzaju dotyczą aż niemal połowy wszystkich badanych NGO. Wzrósł także odsetek organizacji deklarujących zamiar zwiększenia zatrudnienia, co również świadczy o niezłej kondycji tych podmiotów. Jedną z kluczowych tendencji, które można zaobserwować w ujęciu porównawczym obu badań, jest zatem wyraźna dynamika rozwojowa. Dzieje się tak mimo faktu, iż w różnych aspektach funkcjonowania organizacji deklarowano problemy i niedobory. Oznacza to, że lokalnych społeczników cechują znaczny zapał do działania i wiara w powodzenie podejmowanych inicjatyw. Jest to zjawisko „miękkie”, nie dające się precyzyjnie zmierzyć, jednak bez wątpienia bardzo ważne z punktu widzenia kondycji w przyszłości, bowiem właśnie w tym sektorze większe znaczenie niż w innych posiadają entuzjazm i optymizm.

Oprócz tego zaznaczyły się w badaniach tendencje rozwojowe o bardziej wymiernym charakterze. W ciągu roku wzrosła ilość pracowników lub wolontariuszy NGO biorących udział w fachowych szkoleniach, zwiększył się odsetek organizacji posiadających własne strony internetowe, przybyło NGO współpracujących z innymi podmiotami, nastąpił wzrost liczby organizacji o większym zasięgu terytorialnym prowadzonych działań, miała miejsce intensyfikacja niemal wszystkich form aktywności promocyjnej i informacyjnej. Lepsze są także subiektywne oceny ważnych aspektów działalności. Badane organizacje były w roku 2012 w porównaniu z badaniami sprzed roku bardziej zadowolone ze współpracy z administracją samorządową i ze wsparcia udzielanego przez nią. Lepiej oceniały także relacje panujące między samymi organizacjami, czyli wewnątrz sektora NGO. Widoczne jest także przekonanie o lepszym stosunku otoczenia społecznego (mieszkańców) wobec organizacji pozarządowych. Świadczy o tym także fakt dość znacznego wzrostu odsetka organizacji, które finansują część swoich działań ze środków pochodzących z odpisów 1% podatku dochodowego, a więc przekazywanych przez mieszkańców na rzecz NGO.

Mimo iż w ciągu roku udało się dokonać wielu zmian na lepsze oraz ograniczyć skalę części problemów trapiących lokalne organizacje pozarządowe (m.in. podnieść kompetencje pracowników, skorzystać z doradztwa, polepszyć współpracę z administracją), to ich sytuacja jest wciąż daleka od idealnej. Warto zwrócić uwagę na te problemy, których skala jest w świetle deklaracji największa oraz które jako znaczące pojawiły się w obu badaniach w podobnym natężeniu. Najbardziej niepokojącym zjawiskiem jest nienajlepsze zaplecze lokalowo-techniczno-sprzętowe. Wiele organizacji nie dysponuje nawet skromnymi siedzibami, w których mogłyby prowadzić działalność statutową. Nie najlepiej wygląda kwestia zasobów sprzętowych – około połowy z nich nie dysponuje nawet powszechnymi przecież i coraz częściej nieodzownymi, jak komputer czy stały dostęp do Internetu. Nie są to przy tym braki stwierdzone jedynie dla potrzeb analizy statystycznej – tego rodzaju aktywa, jak lokal czy sprzęt sytuują się także wśród najczęściej przywoływanych realnych potrzeb badanych organizacji, a ich całkowity lub częściowy brak jest traktowany jako istotna przeszkoda w prowadzonych działaniach albo czynnik ograniczający ich jakość czy też skalę. Do innych często przywoływanych problemów należy wskazywany przez ponad połowę badanych organizacji niedobór nowych osób zainteresowanych działalnością w organizacji. Do najczęstszych wskazań tego rodzaju należą również kłopoty z formalnościami i wymogami związanymi z pozyskiwaniem i rozliczaniem funduszy zewnętrznych. Znaczna część organizacji napotyka na istotne trudności z prowadzeniem księgowości i/lub czynnościami o charakterze formalno-sprawozdawczym. Również kondycja finansowa badanych organizacji pozostawia wiele do życzenia, tym bardziej, że na przestrzeni dwóch lat (badania

ankietowe obejmowały gromadzenie informacji o stanie finansów za lata 2009-2011) oprócz tendencji pozytywnych, jak zwiększenie liczby NGO o średnich przychodach rocznych (10-50 tys.) czy wzrost organizacji pozyskujących środki ze źródeł stosunkowo stabilnych (dotacje samorządowe) nastąpił również wzrost organizacji pozbawionych jakichkolwiek dochodów, a także zmniejszył się odsetek organizacji stosunkowo zamożnych.

Na pewno tego rodzaju wskazane słabości organizacji pozarządowych i czynniki utrudniające ich aktywność powinny budzić zaniepokojenie. Stanowią one także pole do popisu dla różnych instytucji czy podmiotów. Bez wątplenia część z nich to tendencje ogólnopolskie, na które w skali lokalnej można oddziaływać w stopniu stosunkowo niewielkim. Niskie zaangażowanie społeczne czy rozrost wymogów biurokratycznych w takich aspektach, jak dotacje lub sprawozdawczość NGO to kwestie, które w skali lokalnej są odzwierciedleniem zjawisk zachodzących w całym kraju. Inaczej przedstawia się sprawa takich zdiagnozowanych problemów, jak braki lokalowe czy sprzętowe – w tych dziedzinach pozostaje pewne pole manewru np. dla władz samorządowych różnego szczebla, dysponujących bazą lokalową oraz możliwościami organizowania profilowanych konkursów dotacyjnych dla lokalnych NGO.

Oczywiście analizując zgromadzone informacje i ich statystyczne wyniki należy pamiętać, że dotyczą one zbiorowości bardzo zróżnicowanej pod wieloma względami. Wśród NGO biorących udział w badaniu mamy do czynienia z inicjatywami o istotnych różnicach zarówno w kwestii celów i profilu działania, jak i takich, jak staż aktywności, wielkość organizacji, ich zasięg terytorialny, baza członkowska i wiele innych. Dlatego też wszelkie uogólnienia należy stosować ostrożnie, ze świadomością, że nie istnieje jeden model oceny dotychczasowych i przyszłych działań podmiotów tak dalece odmiennych. Analizując kondycję lokalnych organizacji pozarządowych w ujęciu statystycznym nie należy zapominać o ich różnorodności i specyfice, szczególnie przy tworzeniu strategii pomocy i współpracy z takimi podmiotami.

Mając to wszystko na uwadze, można się jednak pokusić o uogólnienia. Na pewno z badań płynie bardzo optymistyczny wniosek: w powiatach zawierciańskim i myszkowskim istnieje znaczna ilość autentycznych inicjatyw społecznych, powołanych oddolnie przez grupy obywateli wytrwale realizujących postawione sobie zadania. Organizacje pozarządowe są istotnym elementem lokalnego życia społecznego – elementem przeżywającym rozwój i wnoszącym wiele dobrego w kondycję regionu, ale także wymagającym pomocy i wsparcia. Miejmy nadzieję, że badania przeprowadzone przez Centrum Inicjatyw Lokalnych – pionierskie na tym terenie – pomogą docenić działania podejmowane przez NGO oraz zwrócą uwagę decydentów, instytucji, przedsiębiorców i całej opinii publicznej na znaczenie tego sektora i konieczność wspierania go w tych obszarach, w których taka pomoc jest potrzebna. Tego rodzaju pomoc opłaca się bowiem nam wszystkim. Inwestycja w kapitał ludzki, czyli w osoby ponadprzeciętnie aktywne i zaangażowane w życie publiczne, a także w kapitał społeczny, czyli w interakcje międzyludzkie i w formy organizacyjne, które je ułatwiają, to inwestycja najbardziej przyszłościowa wedle standardów nowoczesnej ekonomii i długofalowego rozwoju społecznego. Z takim przekonaniem prezentujemy niniejszy raport Czytelnikom.

Wykaz organizacji biorących udział w badaniach

Badaniami omówionymi w poprzednich częściach raportu objęto następujące organizacje pozarządowe (w nawiasie podano miejsce zarejestrowania organizacji):

1. Miejski Ludowy Klub Sportowy „Sparta” Szczekociny (Szczekociny)
2. Uczniowski Klub Sportowy „Olimp” Poręba (Poręba)
3. Stowarzyszenie Opieki Paliatywnej Ziemi Zawierciańskiej (Zawiercie)
4. Fundacja Pomocy Ubogim Św. Rity z Cascia (Zawiercie)
5. Fundacja Życ Na Nowo (Zawiercie)
6. Stowarzyszenie Kreatywni (Myszków)
7. Uczniowski Klub Sportowy „Champion” (Żarki)
8. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Chruszczobród i Chruszczobród-Piaski (Chruszczobród)
9. Polski Komitet Pomocy Społecznej Oddział w Zawierciu (Zawiercie)
10. Ludowe Towarzystwo Sportowe „Ospel” Wierbka (Wierbka)
11. Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Zespołu Szkół w Koziegłowych (Koziegłowy)
12. Stowarzyszenie Mój Ogrodzieniec (Ogrodzieniec)
13. Ludowy Klub Sportowy „Myszków” (Myszków)
14. Towarzystwo Przyjaciół Żarek Letniska im. Hrabiny S. Raczyńskiej (Żarki Letnisko)
15. Towarzystwo Miłośników Ziemi Zawierciańskiej (Zawiercie)
16. Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku (Zawiercie)
17. Stowarzyszenie na rzecz Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym oraz Ich Rodzinom „Z Dobrego Serca” (Zawiercie)
18. Śląska Grupa Wojewódzka Międzynarodowego Stowarzyszenia Policji - Sekcja Polska Region Zawiercie (Zawiercie)
19. Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych (Lgota Murowana)
20. Stowarzyszenie Złote Serce (Myszków)
21. Stowarzyszenie Osiedlowe Podlas Myszków (Myszków)
22. Fundacja „Podziel się z innymi” im. Henryki Rudzkiej (Zawiercie)
23. Abstynencki Klub Wzajemnej Pomocy „Jedność” w Myszkowie (Myszków)
24. Stowarzyszenie Koło Aktywnych Kobiet „W kobietach Siła” (Woźniki - Sadowie)
25. Stowarzyszenie Amazonek i Osób z Problemami Onkologicznymi (Zawiercie)
26. Speleo-Myszków. Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Podziemnych Zjawisk Krasowych (Myszków)
27. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne Oddział Terenowy w Myszkowie (Myszków)
28. Stowarzyszenie dla Rozwoju Gminy Koziegłowy (Koziegłowy)
29. Zawierciańskie Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Przystań” (Zawiercie)
30. Stowarzyszenie Przyjaciół Gimnazjum w Kroczycach (Kroczyce)
31. Związek Młodzieży Wiejskiej Zarząd Powiatowy w Zawierciu (Zawiercie)
32. Stowarzyszenie Polska Lokalna (Kielkowice)
33. Jurajska Organizacja Turystyczna (Zawiercie)
34. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „BONA DEA” (Myszków)
35. Lokalna Grupa Działania „Perła Jury” (Łazy)
36. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Łazach (Łazy)
37. Uczniowski Klub Sportowy Niegowonice (Niegowonice)
38. Stowarzyszenie „Mała Szkoła” w Rokitnie Szlacheckim (Rokitno Szlacheckie)
39. Stowarzyszenie „Daj Szansę” Pomocy Dzieciom i Osobom Kalekim – Niepełnosprawnym (Zawiercie)
40. Stowarzyszenie „Ostoja” w Łazach (Łazy)
41. Organizacja Techników Dostępu Linowego (Zawiercie)
42. Młodzieżowy Klub Sportowy „Orkan” w Chruszczobrodzie (Chruszczobród)
43. Klub Sportowy „Płomień” Niegowonice (Niegowonice)
44. Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka” przy Szkole Podstawowej nr 1 w Łazach (Łazy)
45. Śląskie Stowarzyszenie Edukacji Artystycznej (Zawiercie)
46. Ochotnicza Straż Pożarna w Turzy (Turza)

47. Międzyszkolne Towarzystwo Siatkarskie AS Myszków (Myszków)
48. Fundacja Delphinus na rzecz Rehabilitacji Medycznej i Społecznej (Żarnowiec)
49. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Trzebniołów (Trzebniołów)
50. Ochotnicza Straż Pożarna w Łgocie Murowanej (Łgota Murowana)
51. Niezależny Klub Młodzieżowy (Łgota Murowana)
52. Związek Harcerstwa Polskiego, Chorągiew Śląska, Hufiec Ziemi Zawierciańskiej (Zawiercie)
53. Klub Sportów Ekstremalnych „Jura” w Zawierciu (Zawiercie)
54. Kolejowy Klub Sportowy „Łazowianka” (Łazy)
55. Uczniowski Klub Sportowy „Byczki” przy Zespole Szkół Kolejowych i Ogólnokształcących w Łazach (Łazy)
56. Stowarzyszenie Obrońców Zwierząt „Koala” (Zawiercie)
57. Koło Polskiego Związku Wędkarskiego w Łazach (Łazy)
58. Ochotnicza Straż Pożarna w Niegowonicach (Niegowonice)
59. Stowarzyszenie Kobiet w Pradłach „Iskra” (Pradła)
60. Stowarzyszenie Chorych z Przepukliną Oponowo-Rdzeniową (Pilica)
61. Ochotnicza Straż Pożarna w Podlesicach (Podlesice)
62. Polski Związek Wędkarski Koło nr 66 w Zawierciu (Zawiercie)
63. Stowarzyszenie Ruchu Harcerskiego „Czuwaj” (Zawiercie)
64. Towarzystwo Przyjaciół Jury Krakowsko-Częstochowskiej (Zawiercie)
65. Ochotnicza Straż Pożarna w Ogrodzieńcu (Ogrodzieniec)
66. Koło Polskiego Związku Wędkarskiego nr 67 przy CMC Zawiercie w Zawierciu (Zawiercie)
67. Ochotnicza Straż Pożarna w Chruszczobrodzie (Chruszczobród)
68. Stowarzyszenie Wspólnie dla Zawiercia (Zawiercie)
69. Jurajska Szkołka Piłkarska „Warta” Zawiercie (Zawiercie)
70. Towarzystwo Jurajskie (Pilica)
71. Ochotcznia Straż Pożarna w Zawierciu – Marciszowie (Zawiercie)
72. Ochotnicza Straż Pożarna w Kiełkowicach (Kiełkowice)
73. Fundacja Wspierania Aktywności Twórczej i Regionalnej „Stara Szkoła” w Ryczowie (Ryczów)
74. Koło Polskiego Związku Wędkarskiego nr 73 Odlewni Żeliwa SA w Zawierciu (Zawiercie)
75. Ochotnicza Straż Pożarna w Ciągowicach (Ciągowice)
76. Cech Rzemieślników oraz Małych i Średnich Przedsiębiorców (Zawiercie)
77. Ochotcznia Straż Pożarna w Podzamczu (Podzamcze)
78. Klub Sportowy Viret CMC Zawiercie (Zawiercie)
79. Ludowy Klub Sportowy Skalniak Kroczyce (Kroczyce)
80. Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Zawierciu (Zawiercie)
81. Uczniowski Klub Sportowy przy Ośrodku Pomocy Dziecku i Rodzinie w Górze Włodowskiej (Góra Włodowska)
82. Fundacja Vita (Zawiercie)
83. Ochotnicza Straż Pożarna w Ryczowie - Kolonii (Ryczów-Kolonia)
84. Ochotnicza Straż Pożarna w Gulzowie (Gulzów)
85. Ochotnicza Straż Pożarna w Ryczowie (Ryczów)
86. Ochotnicza Straż Pożarna w Gieble (Giebło)
87. Stowarzyszenie Bractwo Rycerskie Ziemi Ogrodzienieckiej (Pilica)
88. Związek Gmin Jurajskich (Ogrodzieniec)
89. Klub Sportów Walki „Arashi” (Zawiercie)
90. Ludowy Klub Sportowy Źródło Kromołów (Zawiercie)
91. Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski – Koło Powiatowe Zawiercie (Zawiercie)
92. Stowarzyszenie Jurajskie Karlin (Zawiercie)
93. Klub Sportowy AniMMAls (Ogrodzieniec)
94. Uczniowski Klub Sportowy przy Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji Myszków (Myszków)
95. Polski Czerwony Krzyż - Zarząd Rejonowy w Zawierciu (Zawiercie)
96. Towarzystwo Sympatyków Kromołowa (Zawiercie)
97. Stowarzyszenie Miłośników Jury Krakowsko-Częstochowskiej (Kroczyce)
98. Uczniowski Klub Sportowy w Ogrodzieńcu (Ogrodzieniec)
99. Stowarzyszenie „Nobilito” (Ogrodzieniec)
100. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Dąbrowno „Oświata”(Niegowa)

Spis treści

1. Od wydawcy	3
2. Wstęp	4
3. Zakres i metody badań	5
4. Prezentacja wyników badań ankietowych	7
5. Omówienie badań jakościowych	31
6. Wnioski z badań organizacji pozarządowych w powiatach zawierciańskim i myszkowskim w latach 2011-2012	35
7. Wykaz organizacji biorących udział w badaniach	38

Centrum Inicjatyw Lokalnych

Centrum Inicjatyw Lokalnych to organizacja pożytku publicznego, która od początku swojej działalności zorientowana jest na promocję aktywności społecznej oraz animowanie i wspieranie lokalnych inicjatyw.

Inicjatorami założenia organizacji byli Paweł Abucki i Janusz Bieńkowski. Pełnią oni do dzisiaj rolę członków zarządu stowarzyszenia. Siedzibą stowarzyszenia jest Zawiercie, miasto z którego wywodzi się większość członków założycieli organizacji.

Głównym celem organizacji jest oferowanie wsparcia dla organizacji pozarządowych z terenu powiatów zawierciańskiego i myszkowskiego. Od 2011 r. w Zawierciu organizacja prowadzi inkubator NGO, w którym można skorzystać ze wsparcia doradczego, szkoleniowego, technicznego, informacyjnego i finansowego. W 2010 r. zarząd CIL powołał do życia Fundusz Inicjatyw Lokalnych, zasilany odpisami 1% podatku, dzięki któremu wsparcie finansowe przekazano kilkudziesięciu inicjatywom.

Organizacja nie ogranicza się jedynie do wsparcia zarejestrowanych inicjatyw. Stowarzyszenie pomaga również grupom nieformalnym, jak również samo prowadzi swoje programy i projekty.

W zakresie wspierania aktywności i budowania tożsamości lokalnej Centrum Inicjatyw Lokalnych wydaje rokrocznie kalendarz „Dawne Zawiercie” oraz prowadzi stronę internetową dawne-zawiercie.pl. Ponadto promuje działania organizacji społecznych z terenu powiatu w kwartalniku „Zawiercianin” oraz na stronie internetowej zawiercianin.pl.

Organizacja działa na rzecz rozwoju turystyki na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej m.in. poprzez wspieranie rozwoju branży agroturystycznej (prowadząc szkolenia i portal www.agrojura.pl), a także poprzez szersze wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych regionu Jury.

Poza wyżej wymienionymi działaniami organizacja zajmuje się szeroko pojętą aktywizacją społeczną i zawodową różnych grup społecznych - przedstawicieli biznesu, seniorów, samorządu terytorialnego, młodzieży, niepełnosprawnych, osób wykluczonych społecznie.

Więcej informacji o Centrum Inicjatyw Lokalnych można znaleźć na stronie
www.cil.org.pl.

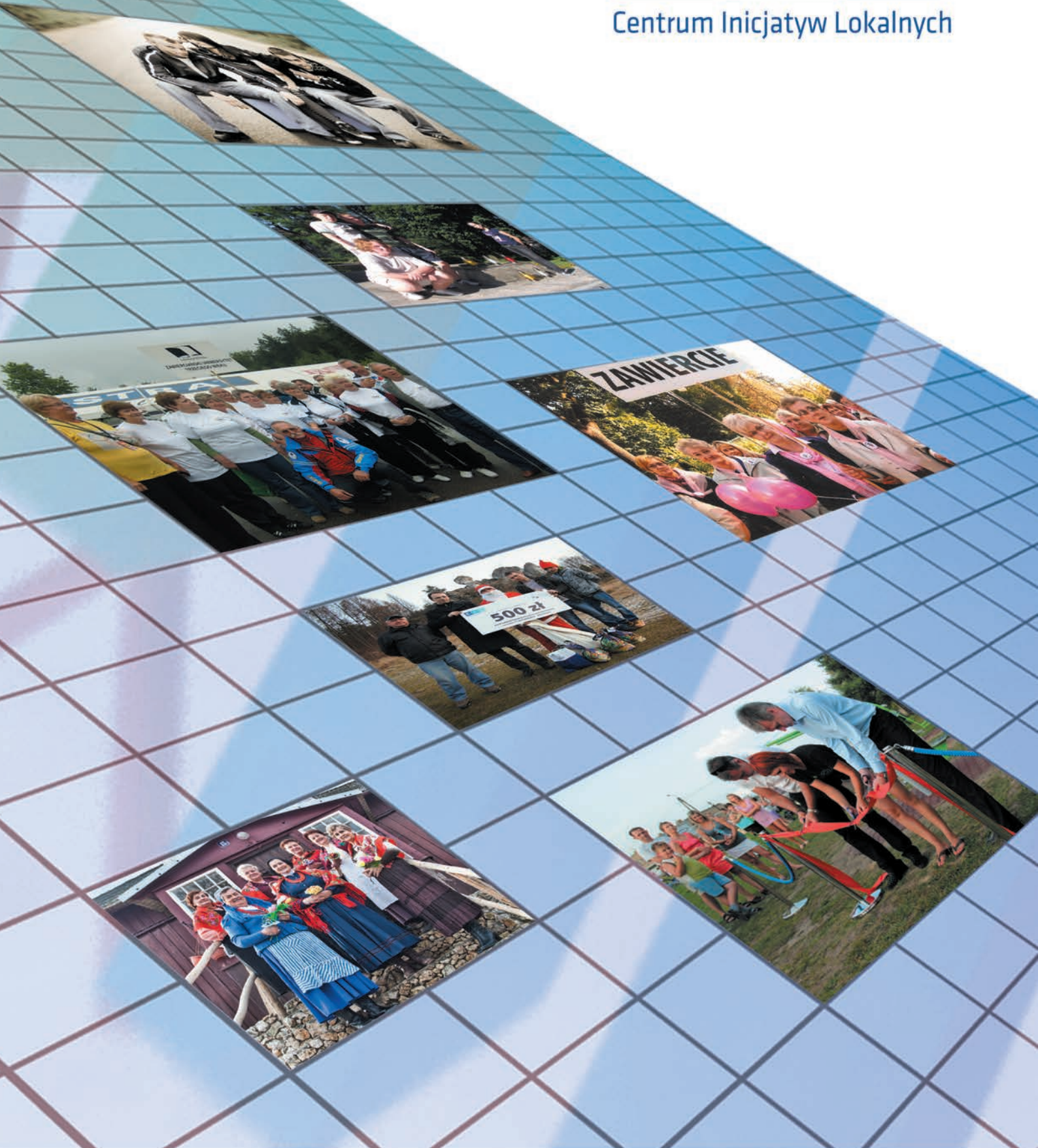

Centrum Inicjatyw Lokalnych
jest Organizacją Pożytku Publicznego
KRS: 0000 215 720

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Centrum Inicjatyw Lokalnych

Publikacja jest współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.